

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1883. Andra Kammaren. N:o 24.

Tisdagen den 10 April.

Kl. 7 e. m.

Herr vice Talmannen ledde i början af detta sammanträde Kammarrens förhandlingar.

§ 1.

Justerades protokollet för den 3 i denna månad.

§ 2.

Föredrogs och lades till handlingarne Stats-Utskottets Memorial N:o 30, angående uppläggande af en tredje emission af 1880 års statslån m. m.

§ 3.

Föredrogs och lades till handlingarne Bevillnings-Utskottets Memorial N:o 5, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i afseende å Utskottets Utlåtande N:o 3 i anledning af återremiss af 2:dra punkten af samma Utskotts Betänkande N:o 1 angående vilkoren för försäljning af bränvin.

§ 4.

Föredrogs och bordlades för andra gången Lag-Utskottets Utlåtande N:o 23.

§ 5.

Fortsattes föredragningen af Stats-Utskottets Utlåtande N:o 12 a, angående regleringen af utgifterna under riksstatens åttonde hufvudritel.

I ordningen förekom

Punkten 30, hvaruti Utskottet hemställt, att Herr *C. E. Casparks* inom Första Kammaren afgifna motion N:o 5 — innehållande förslag derom, att Riksdagen ville till uppförande af *stall och ridhus* vid *Upsala akademi* med dertill hörande expeditionsbyggnad samt värme-, vatten- och gasledningar för år 1884 anvisa ett anslag af 65,100 kronor icke mätte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.

Om anslag
till upp-
förande af
stall och
ridhus vid
Upsala
akademi.
(Forts.)

Efter uppläsning af denna hemställan, mot hvilken Herrar Friherre *F. von Essen*, Grefve *C. Beck-Friis*, Friherre *H. M. Palmstierna*, *J. Widén*, Friherre *G. Tamm* och *C. E. Casparsson* inom Utskottet reserverat sig under yrkande, att 55,000 kronor måtte beviljas för uppförande af stall och ridhus med dertill hörande värme-, vatten- och gasledningar vid Upsala akademi, anförde

Herr Hedlund: Då jag anhåller att få fästa Kammarens uppmärksamhet på denna punkt, är det icke för att yrka bifall till motionärens framställning och afslag å Stats-Utskottets betänkande, utan endast för att få beröra några synpunkter i fråga om detta ridhus och ridkonsten i allmänhet, som jag nu vill uttala, enär det väl är föga troligt att jag, om frågan återkommer till en kommande riksdag, då får tillfälle att deri yttra mig.

Stats-Utskottet har med allt fog omnämnt vigten af ridkonsten ur helsans synpunkt och det finnes också en rik erfarenhet, som talar därför. Så kan t. ex. en person, som sitter här icke långt från mig, vitsorda betydelsen häraf, då hans son dermed räddats från svårt lidande, och en ledamot af Första Kammaren, nemligen erkebiskopen och prokansleren för universitetet i Upsala har sasom sin erfarenhet omtalat att han anser den omständigheten, att han i sin ungdom hade tillfälle till ridning, varit en orsak till räddande af hans lif. Åtskilliga sådana exempel kunna anföras och särdeles vigtig blir denna ridning till motverkande af den svaghet, som följer med hjernans öfveranstängning genom läsning. Detta är en ålderdomlig institution i Upsala; den är mer än 200 år gammal och utgör nära nog den sista lemningen af de öfvingar, som vid lärdomsskolorna voro förenade med bokstudierna. Vid den tid, då jag tillhörde universitetet, fans ännu ridhuset kvar. Man hade också ritlärare, ridlärare, ja, till och med dansmästare och åtskilligt annat, som skolfuxeriet, jag vågar säga det, nu jagat bort från universitetet. En god ersättning har dock lyckligtvis vunnits i den svenska gymnastiken, åt hvilken jag skänker all ära.

Men ridkonsten har icke blott ett sanitärt ändamål; den är till gagn för ungdomen äfven i moraliskt och intellektuelt hänseende. Förmågan att beherska den ädle tjenare, som menniskan eger i hästen, att kunna styra honom på det sätt han bör styras, med förening af vänlighet och allvar, med själfbeherskning och lugn, så att man icke låter sig af hästen öfvervinnas, utvecklar hos den unge ryttaren egenskaper, som äro behöfliga äfven i lifvet för öfrigt. Jag tror icke att det är ovigtigt för ungdomen, som annars är ofta tafatt och olämplig för det praktiska lifvet att, om han icke lärt sig något annat praktiskt, han åtminstone kan använda sina lekamliga krafter i det afseendet, att han kan sköta en häst. Men jag anser att ridhuset ej bör stå enstaka. För universitetet skulle jag vilja hafva ett ridhus i förening med gymnastik och badanstalt. Jag får i detta afseende erinra om att t. ex. i Göteborg har man utan tanke på vinst inrättat ett utmärkt ridhus i förening med ett badhus. Ett dylikt badhus bör dock icke innefatta allenast dusch och varmbad, utan äfven en bassin, der öfning i den vigtiga konsten simning kan

ega rum både sommar och vinter. Dessa simbassiner äro något, som man icke ännu känner till i vårt land, men förekomma deremot på åtskilliga ställen i Tyskland, der de äro så inrättade, att kallt och varmt vatten i dem vaxelvis inledes, hvarigenom en jemn sommarvärme uppehålles. I sådana simbassiner pläga ända till 50 personer på en gång bada. Ett så inrättadt ridhus i förening med badanstalt behöfves ganska väl vid våra högskolor, för att hos de tusentals unge män, som der samlas, bevara och utveckla den kroppsliga energi, som genom studierna lätt går förlorad. Ensidiga studier föda lätteligen allehanda kroppsligt ondt, då de icke motvägas af omsorgen om kroppens utveckling.

Men det föreliggande företaget lider af en stor brist, hvilken förorsakar att jag, detta allt oaktadt och fastän Första Kammaren redan beviljat anslag för ändamålet, icke kan godkänna detsamma. Här saknas nemligen fullständig utredning i afseende å sakens kostnadsförslag, byggnadsplats m. m. Konsistorium academicum har heller icke, så vidt jag känner, åtagit sig att, för den händelse den här ifrågasatta summan beviljas, för densamma uppföra detta ridhus på ett tillfredsställande sätt. Vid sådant förhållande tror jag att för närvarande icke annat återstår än att afslå det föreliggande förslaget, men jag vill på samma gång, med den verkan mina ord kunna ega, varmt lägga Kammaren denna fråga på hjertat till en kommande riksdag.

Herr O. B. Olsson: Herr vice Talman! Min mening är den, att de ynglingar vid universiteten, som vilja öfva sig i ridning, böra sjelfve bekosta sig den, ty det kan icke gerna komma i fråga att andre än rika ynglingar skola något mera allmänt begagna denna ridning. Jag har visserligen hört sägas inom Utskottet att priset för en ridektion endast skulle uppgå till 75 öre i timmen, men det finnes säkerligen vid universitetet i Upsala en massa ynglingar, som icke hafva råd att uppoffra dessa 75 öre, och sålunda blir förhållandet, som jag sagt förut, att blott de mera bemedlade genom ett bifall till förslaget skulle sättas i tillfälle att erhålla denna njutning på ett billigare sätt, än om de skulle sjelfve nödgats bekosta sig densamma. Jag vill också fästa uppmärksamheten på att vid det andra universitetet, vi hafva i vårt rike, har aldrig funnits någon ridanstalt, som åtnjutit understöd af staten, utan der har det fått gå till på det sätt att den, som velat skaffa sig denna fördel eller njutning, måst sjelf bekosta sig densamma. Detta anser jag också vara det enda rigtiga. Att under ett par sekler ett ridhus vid Upsala universitet existerat som en statsinstitution, utgör icke för mig något skäl för att det allt framgent skall fortgå på samma sätt. Om allt hade kunnat få stå qvar på samma punkt som hittills, hade det väl emellertid kunnat gå an. Men nu skola både stall och ridhus försvinna till följd af den nya universitetsbyggnaden. Således är det nu fråga om att bygga ett nytt kostbart ridhus samt stall m. m. och detta skulle staten betala. Till ett så onyttigt ändamål som detta kan jag dock icke lemna min röst. Man säger att ridningen skall vara så nödvändig för den studerande ungdomen. Nâja, à la bonheur;

Om anslag till upp- förande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

men då måste man på samma gång antaga att den skall vara lika nödvändig för elementarläroverken, der lärjungarne få läsa lika mycket och lika tråget som universitetsungdomen. Det skulle då blifva nödvändigt att af principiella skäl bestå stallmästare, ridhus och hästar vid dessa elementarläroverk. Nu kommer härtill att det icke är första gången som denna fråga är å bane. Universitetsstyrelsen eller det akademiska konsistoriet, såsom det egentligen heter, inkom redan 1862 till Kongl. Maj:t med en anhållan att denna institution måtte upphöra. 1878 förnyades denna anhållan. Också då anhöll konsistoriet hos Kongl. Maj:t, att det måtte blifva befriadt från detta onus. När nu det akademiska konsistoriet kunnat hysa en sådan åsigt, så är det enligt mitt förmenande en auktoritet, som man i detta hänseende måste fästa sig vid. Det akademiska konsistoriet måste antagas stå på den vid universitetet studerande ungdomens bästa, och, då konsistoriet kunnat tillstyrka att denna institution skall upphöra, så är det för mig en auktoritet, som väger mycket. Då nu härtill yttermera kommer, att till denna stall- och ridhusbyggnad, som är ifrågasatt, ritningarna och kostnadsförslagen icke blifvit granskade, lika litet som man vet hvarest detta ridhus och stall skall vara beläget, tror jag det skulle vara oklokt af Kammaren att nu lemna sitt bifall till ett så lösligt förslag som detta.

Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr Schenström: Den, som med uppmärksamhet genomläst de skäl, som blifvit framlagda i Herr Casparssons motion, äfvensom hvad den medicinska fakulteten i Upsala yttrat, lärer väl icke kunna underlåta att, lika med Stats-Utskottet, erkänna att »beredandet af tillfälle till kroppsöfningar för den akademiska ungdomen är af den stora vikt att staten icke torde böra undandraga sig att medverka till ett sådant ändamåls vinnande». Deremot kan jag för min del icke finna det vara nödigt att följa Stats-Utskottet i det beslut, hvartill det kommit. De skäl, som Stats-Utskottet i detta hänseende anfört, anser jag icke vara fullt tillfredsställande. Man har här i betänkandet anmärkt, att några i behörig ordning granskade ritningar icke förefunnos. Detta kan väl icke utgöra något hinder för att bifalla motionen. Författningarne skola naturligtvis efterlefas, och det är gifvet att en byggnad för allmänt behof icke kan uppföras, utan att ritningarne till densamma blifvit gillade och stadfästade. Sedermera har man sagt, att något fullständigt kostnadsförslag icke blifvit framlagdt. Afsigten med den afgifna reservationen, hvilken blifvit af flere bland Första Kammarens ledamöter understödd, och som jag äfven vill förorda, är också den att statsverket icke skall komma att utgifva ett enda öre utöfver hvad reservanten, Friherre von Essen, föreslagit nemligen 55,000 kronor, och då vet jag icke hvad det ligger för värde i det felande kostnadsförslaget eller fara uti att antaga denna reservation. Tvärt om förekommer det mig som om Riksdagen, till följd af det löfte, som synes vara antydt i Stats-Utskottets yttrande, ifall frågan en annan gång åter förekommer, får utgifva mycket högre anslag till detta behof, hvilket behof, enligt min tanke, kan tillfredsställas, om Riksdagen nu lemna sitt bifall till reservationen.

Jag anser därför ett sådant beslut innebära en åtgärd af sparsamhet, ty derigenom äfventyras icke för framtiden någon ytterligare utgift för ändamålet.

Herr Hedlund yttrade, att det vore förträffligt att hafva en storartad badinrättning, stäld i samband med ridanstalten. Detta kan visserligen vara både nyttigt och nödvändigt, men, om man sålunda framkommer med det ena förslaget efter det andra, för fullständigandet af denna institution, så kommer man till oändliga utgifter. Detta är enligt min tanke de obotfärdigas förhinder. Frågan är helt enkelt den: har den medicinska fakulteten rätt i sitt yttrande? I sådant fall förekommer det mig, som om det vore så mycket mera nödvändigt att efterkomma hvad nu ifrågasatts. Af det yttrandet framgår nemligen bland annat, att »det knappast gifves kraftigare medel att motverka de hotande skadliga följderna af hjernans ensidiga ansträngning än väl ordnade kroppsöfningar».

En annan talare har sagt, att, om vi bifalla detta förslag, äfventyra vi att få bygga ridhus vid hvarje elementarläroverk. Detta synes mig vara att gå alldeles för långt. Ty naturligtvis är och kan här icke vara fråga om att uppföra en dylik inrättning annat än vid universitetet, der ett ridhus kan hafva någon betydelse.

Ehuru jag hysar ganska ringa förhoppning att denna Kammare skall biträda min nu uttalade önskan, kan jag likväl icke undgå att hos Herr vice Talmannen begära afslag på Stats-Utskottets betänkande och bifall till den af Friherre von Essen afgifna reservation.

Herr Hörnfeldt: Som herrarne finna, har Stats-Utskottet icke underkänt behovet och nyttan af kroppsöfningar för den studerande ungdomen vid universiteten, men det har icke uttalat sig om det skall anses nödvändigt för uppehållande af dessa kroppsöfningar att uppföra ett ridhus. Det kan synas, som skulle kroppsöfningar kunna vinnas tillräckligt genom gymnastik, utan att man behöfde bygga jemväl ridhus. Särskildt ber jag att få fästa uppmärksamheten på en sak, som redan blifvit berörd af en annan talare, eller att vid universitetet i Lund finnes icke något af staten understödt ridhus, och jag kan icke inse, hvarför icke jemväl i Upsala, hvarest de studerandes antal dock är mycket större än i Lund, skulle kunna bildas t. ex. ett bolag för åstadkommande af ett sådant ridhus, som nu är i fråga. Jag ber att få instämna med Herr Ola Bosson Olsson deri att, om det skall anses nödvändigt för ungdomen vid universiteten att rida eller att för dem ridning ingår bland kroppsöfningarna, så bör behovet vara enahanda vid gymnasier, och icke blott vid gymnasier, utan äfven vid andra skolor och seminarier. Vidare förefinnas åtskilliga omständigheter, som göra att jag tror det vara mindre lämpligt att bifalla motionärens förslag. Först och främst äro ritningar och kostnadsförslag icke pröfvade och godkända. Dertill kommer den omständigheten, att universitetsstyrelsen ännu icke kommit öfverens om, hvarest och på hvilken tomt huset skall uppföras, och då frågar jag, om det under sådana omständigheter kan vara lämpligt att så brådskande bevilja anslag till ifrågavarande ändamål. För min del tror jag det icke.

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

Om anslag
till upp-
förande af
stall och
ridhus vid
Upsala
akademi.
(Forts.)

En föregående talare anmärkte, att i motiveringen till Utskottets betänkande finnes en antydning om att ritningar icke finnes. Det är ett fullkomligt misstag, ty ritningar och kostnadsförslag finnas, men de hafva icke blifvit af vederbörande pröfvade. Han har vidare sagt, att han icke visste hvad det skulle vara för fara att bevilja detta anslag. Jo, faran ligger deri att börjar man den ena gången efter den andra att bevilja anslag, utan att hvarken ritningar eller kostnadsförslag äro pröfvade och utan att man ens vet hvarest huset skall ligga, så blir följderna den att, när en annan gång något liknande kommer i fråga, så kommer det att beta: »Då och då gjorde Andra Kammaren så och beviljade anslag till Upsala universitet för ett ridhus, utan att ritningar och kostnadsförslag voro pröfvade, hvarför skulle man då icke kunna göra så äfven nu». Häre är det, som faran ligger.

Vidare yttrade samme talare, att medicinska fakulteten på det amplaste vitsordat behovet af ett ridhus. Jag har också läst medicinska fakultetens utlåtande, men icke har jag kunnat se att behovet af ett ridhus der särskildt förordats. Det heter blott att kroppsöfningar i allmänhet äro oundgängligen nödvändiga för den studerande ungdomen vid universiteten. Men deraf följer icke att *ridning* är nödvändig för kroppens utveckling.

Med anledning här af och då jag heller icke hört några andra och viktigare skäl anföras än dem Stats-Utskottet redan varit i tillfälle att pröfva, tager jag mig friheten, Herr vice Talman, att anhålla om bifall till Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Herrar *J. Andersson* i Jönvik och *C. J. Bengtsson* instämde med Herr Hörnfeldt.

Herr Herslow: Äfven denna Kammare skall, Herr Talman, säkerligen icke underskatta kroppsöfningars stora betydelse och deras nödvändiga plats i hvarje godt uppfostringssystem. Kammaren skall således, vågar jag hoppas, framdeles, när fråga uppstår att anskaffa gymnastiklokaler, fäktsalar etc. vid universiteten, genom att dertill bevilja anslag visa sin åsigt om att för en människas harmoniska utbildning erfordras äfven kroppens normala utveckling. Om jag för min del i fråga om det nu föreslagna ridhuset står tveksam, så är det till en början därför att endast de förmögnare klasserna skulle komma att tillgodogöra sig denna sida af den uppfostran staten vid universiteten lemnar. Ty om också staten anskaffade ridhus, så är klart att kostnaden för hästar och ridlektioner skulle komma att bestridas af ynglingarne sjelfva, och detta är ganska dyrt. Det blir således endast en liten del af den akademiska ungdomen, hvars behof af kroppsöfning skulle genom förslaget tillgodoses; den större delen af samma ungdom finge i alla fall fortfarande såsom hittills nog åtnöja sig med gångsporten.

Men det finnes äfven en annan sida af saken, som gör mig tveksam om förslaget behöflighet och nytta, en sida som en talare redan framhållit, den nemligen, att samma ändamål kan nås utan statens åtgörande och att vid en universitetsstad på enskild väg redan uppstått ett ridinstitut. Jag är benägen att tro, att det är på

denna väg, som ett ridinstitut och dess affärer allra bäst ordnas och upprätthållas, ty i fråga om affärer har jag i allmänhet icke stort förtroende till statens administration.

Men, mine herrar, jag skulle antagligen ej af dessa grunder känt mig uppkallad att särskildt begära ordet för att yrka afslag å motionen; att jag gjort det, har vida mer sin grund i den egendomliga sammanställning, hvori denna motion kommit med ett föregående förslag, och af min upprigtiga önskan att Andra Kammaren icke må komma att intaga samma hållning som Första Kammaren gent emot den vetenskapliga uppfostringens olika behof. Vi hafva nyligen, likasom Första Kammaren, afslagit väckt fråga om att bereda ett af våra allra viktigaste vetenskapliga institut tillfälle att tillgodogöra sig några af sina allra värdefullaste samlingar och samtidigt skapa ett lämpligt verksamhetsområde och en behöflig existens åt en af de få män, som redan under ett blott 10 å 12-årigt forskningsarbete lyckats göra sitt och svenska vetenskapens namn hedradt i Europa och världen. Omedelbart derefter har Första Kammaren beviljat ett mycket större anslag än det nyss i frågasatta, för att åt några ungdomar i en universitetsstad, hvilka skola bereda sig till inträde på det vetenskapliga området, lemna tillfälle att öfva sig i talangen att rida. Jag kan icke förstå, huru dessa båda frågor kunnat sättas i en slik ställning till hvarandra. Det ser ut som om vårt ärade öfverhus från medeltiden bibehållit så mycket af sina, för öfrigt blott indirekta, traditioner från riddarelivet, att det för att uppskatta talangen fördrar att se den beriden och ej ens anser vetenskapen hafva sitt rätta värde utan till häst.

Den formella sidan af sakens behandling gifver mig anledning till lika stor förvåning. I det ena fallet var det en vetenskaplig institution som genom en af sina främsta ledamöter begärde ett anslag för ett vetenskapligt syfte å ett område, som är förlagdt under denna akademies styrelse och vård, till en tjänst, hvilken af denna institution tillsättes, och för en man, hvars kompetens denna akademi kunde bäst och ensamt bedöma. Ur synpunkterna såväl af platsens behöflighet som mannens förtjenst, var frågan i allo utredd.

Här gäller det ett anslag, som utan verklig utredning i ämnet begäres af en enskild person för ett universitets räkning, som ej derom gjort hemställan. I allmänhet hafva vi hittills förutsatt — och vi få väl hoppas att äfven för framtiden få förutsätta — att målsmanskapet för universitetens behof tillkommer och utöfvas af regeringen; tills jag blir fullt öfvertygad om denna förutsättnings ohållbarhet, ser jag derföre helst, att regeringen först tager alla universitetslifvet rörande förhållanden under sin direkta pröfning.

Antag om jag pröfvar sak eller pröfvar sätt, måste jag derför finna behandlingen af de begge frågorna förvånande, och vill icke att denna Kammare skall i uppskattningen af vetenskapliga kraf ådaga-lägga en så skärande inkonsequens. Jag beklagar vårt beslut i lördags, men jag skulle ändå mera beklaga om det åtföljdes af ett beslut i dag sådant som Första Kammaren fattat. Vi äro inne på att reglera budgeten för en hufvudtitel, som omfattar vår andliga odlings stora intressen. Då vi icke hafva råd att på denna hufvud-

Om anslag till upp-förande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

Om anslag
till upp-
förande af
stall och
ridhus vid
Upsala
akademi.
(Forts.)

titel för en af våra få stora vetenskapsmän bereda tillfälle att lefva, så hafva vi sannerligen icke råd att af samma hufvudtitels medel bereda några sportidkande ämnessvenner tillfälle att rida.

Jag hemställer om bifall till Utskottets förslag.

Häruti instämde Herr *L. Jönsson*.

Herr C. A. Andersson från Malmö: Af alla de motioner, som vid denna riksdag framkommit, har ingen öfverraskat mig så mycket som den förevarande.

Att gymnastiska öfningar äro nyttiga för det uppväxande släktet, derom torde icke vara mera än en mening; men att de nödvändigt skola ske på hästryggen, det kan jag icke tänka mig. Det är redan ganska vackert att staten bereder ungdomen tillfälle att till afgiftsfri undervisning så väl vid de allmänna läroverken som vid universitetet. Dessutom torde de flesta ynglingar, som bevista högskolorna, vara i den ekonomiska ställning, att, om de nödvändigt vilja rida, de sjelfva kunna bekosta sig detta nöje. Bifaller nu Riksdagen den föreliggande motionen, så kommer kanske ett annat år en annan motionär och begär att Riksdagen skall bevilja en lika stor summa som nu ifrågasättes för inköp af arabiska ston.

Här vore nog åtskilligt mer att anföra för afslag å motionen. Men som jag tror att majoriteten i denna Kammare redan fattat sitt beslut i frågan och då de, som före mig uppträdt mot förslaget, bättre än jag motiverat sin åsigt, likasom antagligen äfven de komma att göra, som för samma ändamål begära ordet efter mig, så inskränker jag mig till att yrka afslag å motionen och bifall till Stats-Utskottets hemställan.

Grefve Björnstjerna: Lika mycket som min ärade vän, Herr Herslow, beklagar jag det beslut, som så väl denna som Första Kammaren fattat i de af honom omnämnda punkterna. Lika som han tillhörde äfven jag vid omhandlade tillfälle minoriteten; men ingalunda kan jag finna, att, därför att Kammaren, enligt vår åsigt, då begick ett misstag, den bör göra sig skyldig till ett nytt sådant nu. Jag ber dessutom få fästa uppmärksamheten på, att det i dessa tvenne frågor afsågs att ordna något helt nytt, hvaremot det här endast gäller att söka bevara en redan sekelgammal institution, som man är i färd med att döda. Det är nu mera än 200 år sedan Carl XI med den statsmannablick, som i nästan allt utmärkte honom, fann nödvändigt att vid universitetet anordna kroppsöfningar såsom motvigt mot den andliga och lekamliga förslappning, som framkallas af allt för tråget arbete vid boken. En frisk själ i en frisk kropp ville kungen gifva Sveriges ungdom; och han hade rätt deri.

Man har sagt att i afseende på kroppens utveckling ridning intager endast en underordnad plats. I det fallet ber jag, att herrarne ville taga reda på den diskussion i ämnet, som förts i Första Kammaren, der den ene talaren efter den andre anförde exempel på hurusom personer, af läkarne öfvergifna, genom ridning återvunnit helsan, deribland sjelfva erkebiskopen. Enligt min öfvertygelse finnes också

ingen för kroppen nyttigare och mera stärkande öfning än ridning; att den äfven ger mod och spänstighet åt sinnet erkännes allmänt.

Då sålunda otvifvelaktigt är att ridskolan i Upsala gjort mycken nytta och att den fortfarande gör det, att döma af det ganska stora antal elever, som begagna sig af densamma — ett antal som efter hvad det blifvit upplyst, skulle vara ändå större, om utrymmet sådant medgifver — kan jag icke finna det välbetänt att nu helt simpelt stryka denna institution. Att deremot gå så långt i sin motvilja mot ridkonsten som talaren här framför, hvilken påstod, att, om vi nu skulle bevilja detta anslag, man snart skulle komma och fördrå ridhus äfven för elementarläroverken, det var verkligen att drifva saken till det orimliga. För en gosse kunna gymnastiköfningar vara fullt tillräckliga för bibehållandet af kroppens helsa och sinnets liflighet; men så är icke förhållandet med den till åren komne studeranden, som önskar att förskaffa sig nödig rörelse på helt annat sätt än att hoppa öfver rep och klättra på stång. Ganska egendomligt var visserligen, att konsistorium 1862 ingick till Kongl. Maj:t med förslag, att ridundervisningen skulle upphöra. Det räckte dock icke länge förr än akademiens drätselnämnd kom på bättre tankar och inlemnade ett förslag om byggandet af ett nytt ridhus, som skulle kosta 50,000 kronor. Förslaget föll på den grund, att tomten ansågs för liten. Följden blef dock den, att Kongl. Maj:t anbefalde konsistoriet inkomma med kostnadsförslag till ett fullständigt nytt ridetablissemment. Detta har nu skett.

Kostnadsförslag är uppgjort och ritningar framlagda. Jag förstår icke hvad mera utredning som erfordras. Om ridhuset ligger på den ena eller andra tomten i staden, kan väl komma på ett ut; fullständig utredning om kostnaden är i alla fall gjord.

Jag kan mycken väl inse, att det kan vara mindre lämpligt att hafva en stallmästare på stat vid universitetet; stallmästare liksom andra menniskor blifva gamla, och när de åldras, blir det dem slutligen omöjligt att rätt sköta sin tjänst. Men icke är det derföre skäl att förstöra hela ridskolan. På stat behöfves ingen stallmästare, endast en tillförordnad, genom att anskaffa yngre krafter på rörligare fot och dermed är den olägenheten hjälpt.

Att icke ridskolan kan komma att kosta staten mer än byggnadens uppförande, det kan man vara säker på. De hästar, som behöfvas der, komma från stuterierna, och lektionerna betalas af lärjungarne sjelfva. Det är således endast fråga om att bygga sjelfva huset.

Jag har slutligen hört den invändning göras, att, då Kongl. Maj:t ännu icke hunnit yttra sig öfver konsistoriets förslag, kan Riksdagen gifva sig till tåls med det vackra vitsord, som från Stats-Utskottets sida kommit behofvet af en ridinstitution till del. Jag får med anledning af en sådan invändning hänvisa till ett gammalt ordspråk, som säger: medan gräset växer, dör kon. Derest ridhuset om några månader rifves och hästarne bortföras, så blir det icke lätt att åter få saken ordnad. Jag förnyar hvad jag redan en gång sagt, att här endast är fråga om att bibehålla hvad man har, icke att skapa något nytt. Här gäller att bibehålla något, som är för den

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi. (Forts.)

uppväxande ungdomen ytterst nyttigt, och som derjemte fås för ett jemförelsevis mycket billigt pris.

Jag anhåller om bifall till Friherre von Essens reservation.

Herr Fredenberg: Då ingen torde kunna bestrida, att kroppsöfningar äro särdeles behöfliga för den akademiska ungdomen, som till följd af sina studier är tvungen att föra ett stillasittande lif, och då vidare bland dessa öfningar ridning är en af de mest uppfri-skande och stärkande för helsan, så kan det icke vara riktigt, att ridinstitutionen vid Upsala universitet, som egt bestånd i öfver 200 år, måste upphöra med detta år, om icke staten välvilligt lemnar bidrag till uppförande af ett nytt stall och ridhus i stället för de gamla, som måst rivas för att lemna öppen plats för den nya universitetsbyggnaden. Denna institution grundlades af konung Carl XI, och då han, hvilken vi alla veta var en stor rikshushållare, likväl ansåg, att den studerande ungdomens kroppsliga och intellektuella utveckling borde gå i jemnbredd med hvarandra, så är detta ännu mera nödvändigt i vår tid, då man med skäl klagar öfver de långa studiekursernas allt mer och mer öfveranstängande själsarbete. Att detta arbete skall förlora i uthållighet och styrka, om icke kroppsöfningar stärkande mellankomma för att återställa den ofta störda jemnvigten emellan den studerande ungdomens kropps- och själsutveckling, är helt naturligt, och hvem blir väl derpå förlorande, om icke staten själf, som för sina egna viktiga ändamål lemnat universitetet i Upsala ganska stora anslag. Vi böra därför icke förglömma hvad motionären så sant säger, att, då ett lands utveckling icke oväsentligt beror derpå, huru man vårdar sin ungdom, och då den akademiska ungdomen otvifvelaktigt utgör en ganska viktig länk i framtidsutvecklingens stora kedja, så kan det icke vara väl betänkt i vår tid, der så stora anspråk göra sig gällande på det intellektuella området, att indraga en anstalt, som just afser att stärka ungdomens krafter vid landets största och äldsta högskola.

Det har yttrats här, att vid universitetet i Lund finnes icke något ridhus i likhet med det i Upsala, utan har ett bolag der bildat sig och åstadkommit en sådan anstalt, och på samma sätt kunde göras i Upsala. Ja, jag tror visserligen också, att man icke allenast kunde, utan äfven kommer att så göra i Upsala, men då blir det rike mans söner allenast, som komma att begagna anstalten, då deremot, om staten lemnar anslag till ridhusets uppförande, de fattigare bland de studerande kunna likasom hittills erhålla en mängd gratislektioner.

En talare yttrade, att, då icke kostnadsförslaget pröfvats af Kongl. Maj:t, ville han icke bifalla motionen. Jag tror dock, att, när ett visst belopp blifvit begärdt för uppförande af både stall och ridhus, och akademien bidrager med det belopp, som möjligen kan komma att derutöfver erfordras, den omständigheten, att Kongl. Maj:t nu icke pröfvat det af sakkunnig person uppgjorda kostnadsförslaget, icke kan vara af någon synnerlig vigt.

Det är på dessa skäl, mine herrar, som jag vågar yrka bifall till den af Friherre von Essen afgifna reservation.

Herr Rydin: Då denna fråga rör universitetet i Upsala, vill jag med några ord göra reda för dess ställning.

En talare här har nämnt, hurusom universitetet åtskilliga gånger hos Kongl. Maj:t skulle hafva anhållit, att ridinstitutionen derstädes skulle få upphöra. Detta är också öfverensstämmande med verkliga förhållandet och har skett dertöre, att universitetet icke anser de å dess stat uppförda så kallade exercitiemästarnes längre behöfliga, emedan man hållit före, att undervisningen i dans, ridning och teckning med mera vid universitetet borde ordnas på annat sätt än genom fasta lärareplatser. Just till följd af det oegentliga, som ligger deri, att universitetet, för att få en ordnad och utvecklad ridinstitution, skulle af egna medel bekosta denna institution, som i allt fall för universitetet är af mera underordnad betydelse, har akademiska konsistoriet vid åtskilliga tillfällen uttalat den åsigt, att ridinstitutionen borde såsom akademisk institution upphöra. Detta innebär dock endast ett skiljande af denna institution från universitetet, men ingalunda ett uttalande i den riktning, att den borde alldeles upphöra.

Man har alltid tänkt sig såsom en nödvändighet vid universitetet att, likasom man förr derstädes öfvade sig i alla ridderliga öfningar och idrotter, det kunde vara af vigt för utbildandet af officersmännen bland den studerande ungdomen, att man egde tillfälle att der kunna utbilda sig till ryttare.

Man har ansett detta vara så viktigt för vårt försvarsväsen, att man trots det till ordnande af en ridskola vid universitetet borde anslås medel under fjerde hufvudtitelns anslag, och detta af det skäl, att, på det sätt ridinstitutionen vid Upsala akademi förut varit ordnad med en på listid anställd stallmästare, den ingalunda har varit lämplig, hvaremot man hållit före, att man genom ditkommenderande för hvarje år af kavalleriofficerare skulle erhålla en bättre och tidsenligare undervisning.

Behovet och nyttan af en sådan institution lärer väl ingen bestrida, äfvensom ej heller att det för den studerande ungdomen är af synnerlig vigt att ega tillfälle till öfningar af denna art, ty, på sätt här förut framhållits och som jag af min erfarenhet kan vitsorda, är det icke få af den i Upsala studerande ungdomen, som fått sin af studier undergräfdä helsa genom ridning restituerad. Detta har skett på det sättet, att universitetet beviljat ett visst anslag till ridinstitutionen emot det, att vissa frielever fått öfva sig i ridning, och till dessa friplatser har man utsett sådana, som deraf varit mest i behof.

Institutionen är således i och för sig gagnelig, men icke någon universitetsinstitution, och det är också skälet, hvarföre universitetet icke tagit någon närmare befattnings dermed förr än på sista tiden, då universitetet af Kongl. Maj:t fått sig förelagd, att i sammanhang med ordnandet af gymnastik- och kroppsöfningar äfven inkomma med förslag öfver de kostnader, en omorganisation af ridinstitutionen skulle betinga.

Jag vill nu också fästa uppmärksamheten på ett förhållande, som jag sett framhållas uti pressen, nemligen, att ridinstitutionen fått maka åt sig för den nya universitetsbyggnaden. Men detta är icke

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

förhållandet. Platsen är gifven af drottning Christina, för att derå skulle uppföras en universitetsbyggnad och samma drottning bestämde också, huru materialier dertill skulle anskaffas samt huru byggnaden skulle verkställas. Af brist på penningar förföll dock sedermera det ursprungliga förslaget, men då ett ridhus ovilkorligen behöfdes för de ridderliga öfningar, som der bedrefvos och hvilka då hade vida större betydelse än nu för tiden, beslöt man sig för att ordna ridinstitutionen på denna plats. På så sätt har det gamla ridhuset tillkommit och derföre kan man ej påstå, att universitetet varit skulden till att det blifvit borttaget från den plats, det förut haft och der den nya universitetsbyggnaden nu reser sig.

Jag vill dessutom nämna, att såväl det ännu kvarstående stallet som det ridhus, som funnits, verkligen länge varit af den beskaffenhet, att ganska vidlyftiga reparationer derå erfordrats, om de skulle kunna anses vara i tidsenligt skick. Det var just med särskildt fäst afseende å dessa förhållanden, som universitetet åren 1862 och 1878 sökte blifva befriadt från de kostnader, som voro förenade med uppbyggandet af ett nytt ridhus samt underhåll af de ännu befintliga stallarne. Men universitetet har tänkt sig, att på samma sätt, som med ritöfningarne nu sker, skulle bestämmas ett årligt arvode för meddelande af undervisning i ridning och att hven som helst dertill skulle få anmäla sig. Det anslag, som nu utgår till ridinstitutionen i Upsala, utgör 3,500 kronor, deraf 750 kronor äro den kontanta lönen för exercitiemästaren i ridning.

Det är just till följd af dessa förhållanden, som universitetet icke ansett sig böra binda anslaget med åtföljande icke ringa kostnader till reparationer och förbättringar vid akademiens utgiftsstat, enär dess medel väl behöfvas för andra ändamål.

Men att sjelfva institutionen är af vigt, ja, att dess upprätthållande är till viss grad en nationens angelägenhet, detta torde Kamraren finna helt naturligt, och att en sådan institution bör finnas just på en sådan plats som ett universitet, der en betydlig mängd ungdom är samlad, torde vara lika så naturligt. Då emellertid motionärens förslag lär hafva en särdeles kompakt majoritet emot sig inom denna Kammare, är det väl icke värdt att yrka bifall till det samma, utan inskränker jag mig till att uttala den förhoppning, att frågan måtte en annan gång återkomma och då vinna framgång.

Herr Sven Nilsson: Jag har tyckt mig märka af den diskussion, som försiggått om denna punkt, att åtskilliga talare vilja tolka Utskottets motivering så, som om Utskottet skulle hafva uttalat sig särdeles välvilligt om motionärens förslag. Läser man likväl betänkandet rätt, tror jag att man der icke skall kunna spåra någon sådan välvilja. När frågan först inkom från afdelningen till Utskottet, innehöll verkligen motiveringen åtskilligt, som man kunde kalla nästan något mera än välvilja, men detta ströks af Utskottet efter en ganska lång öfverläggning, och om någonting uti den nuvarande motiveringen finnes, som kan tydas på nämnda sätt, så her jag få säga, att detta icke varit Utskottets mening.

Denna fråga har dessutom, synes det mig, efter dess slutbehand-

ling i Utskottet fått en vändning, som man knappt hade kunnat vänta. Under öfverläggningen inom Utskottet funno sig reservanterna nöjda med Utskottets afstyrkande förslag, men hörde icke att det var så brådskande med det begärda anslaget, så länge den utaf afdelningen föreslagna välvilliga motiveringen fans qvar; men alltifrån den stund som denna ströks, hafva reservanterna kommit till den åsigten, att ifrågavarande anslag nödvändigt måste beviljas redan innevarande riksdag. För min del kan jag dock icke finna, att just den omständighet att nyssnämnda motivering ströks skulle nödvändiggöra anslagets beviljande redan nu, utan synes mig denna sak väl kunna anstå, till dess en fullständigare utredning af frågan blifvit förebragt. Men jag antager att man fruktar för en sådan utredning, och en sådan finnes äfven i verkligheten, för hvilken jag nu skall redogöra.

Af motionen finner man att konsistorium redan år 1862 ingick till Kongl. Maj:t med begäran om ifrågavarande ridinstitutions indragning. Kongl. Maj:t förklarade, såsom svar härå, sig vilja låta med frågan anstå, till dess dåvarande stallmästaren afgått från sin befattning. Sedan detta år 1877 skett, tillsattes af konsistorium en komité för att utreda frågan, och sedan denna komité afgifvit sitt utlåtande, beslöt konsistorium den 13 April 1878 att till Kongl. Maj:t aflåta en ny skrivelse med anhållan om akademiens befriande från ridinstitutionen. Nu har den siste talaren upplyst oss om att orsaken, hvarföre akademien vid dessa tillfällen önskade institutionens indragning, var att den kostade rätt betydligt, och att akademien icke ville göra några uppoffringar på densamma. Jag föreställer mig dock att, om akademien ansett institutet vara så nödvändigt, som nu påstås, så skulle nog af akademiens tillgångar lemnats medel för detsammes uppehållande i ett bättre skick än som skett, och om akademien saknat medel härtill, skulle man nog äfven då från universitetet hittat vägen till Riksdagen såsom den källa, derur dock alla behof måste fyllas. Såsom svar på den senare skrivelsen *älade* emellertid Kongl. Maj:t konsistorium att inkomma med alternativa förslag, dels till uppförande endast af de för ridinstitutionen erforderliga byggnader och till de för institutionens underhåll nödiga kostnader, och dels för de samma i förening med gymnastik och lekplan. Rörande motiveringen i de begge förutnämnda af konsistoriet aflättna skrivelser har jag mig ingenting närmare bekant, men deremot skall jag taga mig friheten att anföra åtskilligt ur det utlåtande, som konsistorium till fullgörande af sistnämnda äläggande till Kongl. Maj:t afgaf. Så vidt jag kunnat finna, innehåller detta utlåtande icke ett enda uttalande, som motiverar ridinstitutionen vid universitetet såsom nödvändig, utan synes motiveringen i den delen af utlåtandet hafva tillkommit endast i följd af den omständighet, att nämnda institution funnits i 200 år, samt derför att Kongl. Maj:t genom nådig befallning infördrat ett utlåtande i saken. Hela detta utlåtande går derpå ut att bevisa, det kroppsöfningar, på sätt ju äfven Utskottet medgifvit, äro för den vid universitetet studerande ungdomen af behofvet påkallade. För närvarande är emellertid förhållandet, att universitetet icke eger någon lokal, der dylika öfningar kunna bedrivas, utan

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.

(Forts.)

*Om anslag
till uppförande af
stall och
ridhus vid
Upsala
akademi.
(Forts.)*

hafva studenterna under de senare åren för sådant ändamål måst begagna elementarskolans gymnastiklokal, och det synes mycket tydligt, som det varit önskan att för universitetet få ett eget gymnastikhus, som företrädesvis legat konsistorium om hjertat. För att göra detta klart ber jag att få uppläsa en del af utlåtandet i fråga. Det heter nemligen der: »Det större konsistoriet tror det vara obestriddigt, att universitetets studerande ungdom, af hvilken ofta fordras större ansträngningar vid studiearbetet än inom undervisningsverkets lägre afdelningar, också är i behof af väl ordnade öfningar för sina kroppskrafters upprätthållande och utveckling samt af tillräckliga och tjenliga institutioner för dessa öfningars anställande.» Konsistoriet talar här sålunda alldeles icke om några särskilda öfningar i ridning. Sedan fortsätter konsistoriet: »Slutligen bör icke lemnas utan afseende, att de studerande vid universitetet hafva sin tid mycket upptagen af både offentliga och enskilda lektioner, samt att under den del af dagen, då kroppsöfningar på institutionslokalerna kunna komma i fråga, ingen tid finnes, som kan anses ledig för alla eller ens de flesta, hvadan det är af behöfvat påkalladt, att lokalerna äro tillgängliga under så stor del af dagen, att hvarje studerande kan för deras begagnande välja den tid, som han har ledig, och att äfven ledning och undervisning meddelas under flere timmar hvarje dag.» Det större konsistoriet anser sålunda att, om en gymnastiklokal för universitetet skall finnas, bör den vara sådan, att den kan vara för den studerande ungdomen ständigt tillgänglig och icke behöfva användas för något annat ändamål. Vidare heter det: »Skulle det emellertid blifva nödvändigt att åtminstone för någon tid inskränka ifrågavarande institutioner till det mest outhärliga, anser sig det större konsistoriet böra uttala sin öfvertygelse, att en ändamålsenlig och till universitetets fria och oinskränkta förfogande stäld gymnastikbyggnad i främsta rummet är behöflig.» Alltså uttalar sig det större konsistoriet här i första rummet för erhållande af en gymnastiklokal, men talar icke ett ord om den så kallade ridskolan. Att konsistoriet hufvudsakligen velat framhålla vigten af att få en gymnastiklokal, framgår äfven af fortsättningen, der konsistoriet uttalar sig om olägenheten af att icke hafva en egen gymnastiklokal. »Denna olägenhet», säger konsistoriet, »är så mycket större, som den allmänna undervisningen i gymnastik och vapenföring såsom medförande antingen alldeles ingen eller blott ringa kostnad för de studerande borde och kunde begagnas af det ojemförligt största antalet, hvilket dock under nuvarande förhållanden alldeles icke sker och icke heller kan ske. Men häraf blifver följden, att den största delen af universitetets studerande ungdom, af hvilken blott ett mindre antal har råd att skaffa sig kostsamma kroppsöfningar, icke begagnar sig af några sådana, hvilket förhållande medfört väl kända menliga verkningar. Utan att på något sätt vilja underkänna vigten och värdet af de öfningar, som ridskolan och lekplanen hafva att erbjuda, måste dock det större konsistoriet anmärka, att ridskolan icke kan blifva tillgänglig för någon synnerligt stor del af universitetets talrika studerande ungdom och att lekplanen endast under en mindre del af den allmänna undervisningstiden vid universitetet kan vara fullt

användbar, samt framhålla, att det endast är gymnastiken och vapenföringen, som under större delen af läseterminerna kunna utgöra öfningsämnen för ett mycket stort antal studerande. På grund af detta förhållande och emedan det större konsistoriet väl känner behöfvat för de flesta studerande af lämplig och tillräcklig kroppsrörelse, anser sig det större konsistoriet, derest det icke skulle vara möjligt att för närvarande erhålla nödiga medel till allt hvad som nu föreslås, såsom enligt det större konsistoriets öfvertygelse behöfligt i första rummet, i djup ödmjukhet anhålla om utverkande af de anslag, som fordras för gymnastikbyggnaden och efter dennas fullbordande för utvidgning af undervisningen i gymnastik och vapenföring.» Jag har ganska noga genomläst hela detta utlåtande, men deri icke kunnat finna någon enda punkt, der konsistoriet särskildt framhållit vigten af ridöfningar. Tvärt om framgår af utlåtandet, att det är gymnastiköfningarne och vapenföringen som konsistoriet företrädesvis önskat att få tillgodosedda. Men då Kongl. Maj:t anbefalt konsistorium att afgifva utlåtande särskildt angående behöfvat af ett ridhus, måste ett sådant jemväl afgifvas. Deröfver uttalade konsistoriet den åsigt, att då ridinstitutionen funnits vid universitetet i öfver 200 år, vore det önskligt, att den fortfarande kunde bibehållas, och att alla för de studerandes kroppsofningar erforderliga byggnader kunde förläggas på ett ställe, hvarigenom kostnaden skulle blifva billigare. När konsistoriet afgifvit sitt utlåtande i denna del, endast därför att det i följd af Kongl. Maj:ts befallning ansåg sig dertill nödgadt och tvunget, är det äfven lätt förklarligt att inga andra skäl anfördes för bibehållande af ridinstitutet, allra helst då man känner de uttalanden, som från konsistorium vid tvenne föregående tillfällen egt rum.

En annan märklig omständighet i detta utlåtande är, att åtminstone en del af konsistorii ledamöter synas hafva varit ense om, att den ifrågasatta nya stallbyggnaden borde förläggas i parken nere vid det så kallade Flustret. Här i Stockholm har man nu i en lång följd af år sträfvat för att få bort en stallbyggnad från en af hufvudstadens vackraste platser, men i Upsala synes man icke draga i betänkande att förstöra en vacker park genom att dit förlägga en ny stallbyggnad. Äfven detta anser jag innebära ett viktigt skäl att icke bevilja det begärda anslaget.

Redan af föregående talare har det blifvit anmärkt, att de i motionen afsedda ritningarne och kostnadsförslagen icke blifvit af vederbörande myndighet granskade; detta har äfven blifvit af Utskottet påpekadt, och jag skall derföre icke nu pröfva herrarnes tålmod med att vidare uppehålla mig vid den saken. Men då motionären åberopar ofvannämnda utlåtande som stöd för sin framställning, vill jag fästa uppmärksamheten på ytterligare en omständighet, som förtjenar att lägga märke till, och jag beklagar, att den föregående talaren, som naturligtvis vida bättre än jag känner till dessa förhållanden, icke ansåg sig derom böra lemna Kammaren någon upplysning. Protokollet för den 25 September 1880, hvilket motionären i sin motion åberopar, innehåller att af universitetets professorer aderton varit närvarande, då beslut i denna fråga fattades. Men om jag går till sjelfva utlåtandet, så finner jag att icke flere

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

än sju af dessa aderton professorer underskrifvit det utlåtande, som afgifvits till Kongl. Maj:t, och att således de öfriga elfva professorerna måste antagas icke hafva gillat detsamma. Men det finnes ännu en omständighet, som förefaller mig anmärkningsvärd, nemligen att fem professorer, som icke varit närvarande vid frågans behandling eller deltagit i beslutet, likväl undertecknad utlåtandet. Handlingen var sålunda undertecknad af tolf ledamöter, deraf sju som varit närvarande och fem som varit frånvarande, då beslutet fattades. Jag vet icke hvarföre man gått tillväga på detta sätt, men det ligger nära till hands att tro, att man varit angelägen om att få så många underskrifter som tolf för att, då elfva af de vid ärendets afgörande närvarande professorerna undandragit sig undertecknandet och således icke gillat beslutet, för förslaget få majoritet. Jag vet icke, om jag har rätt i min upplåtning, i detta fall, men om så är, har jag tyckt mig finna att enigheten icke varit särdeles stor inom konsistorium för förslaget, och man har i så fall föga ledning af detsamma att hämta.

Då det således är utredt, att Upsala universitets konsistorium tvenne gånger ingått till Kongl. Maj:t med begäran att slippa ifrån denna ridinstitution, och då samma konsistorium på befallning af Kongl. Maj:t inkommit med ytterligare ett förslag, om hvilket man kan säga, att det är mer än tvifvelaktigt, huruvida det större konsistoriet tillstyrkt en dylik institution, då för densammas bibehållande icke anförts andra skäl, än att den funnits vid universitetet i öfver 200 år, så är det icke underligt att Kongl. Maj:t icke gjort framställning derom till Riksdagen. Jag föreställer mig ock, att ett Kongl. Maj:ts förslag icke heller skulle hafva med en sådan utredning, som den förevarande vunnit synnerligen stora sympatier inom Riksdagen, och jag håller i allt fall Kongl. Maj:t räkning för att icke hafva framlagt något förslag i denna fråga.

Jag tror mig härmed hafva lemnat så goda skäl för Stats-Utskottets hemställan, att något vidare icke behöfver tilläggas. Jag vill blott nämna, att, då svenska staten gör så stora uppoffringar för den högre undervisningen i vårt land, så har jag tänkt mig att frågan om statsanslag till en institution, sådan som denna, hvilken företrädesvis skulle komma den förmögnare delen af universitetets ungdom och sålunda endast ett fåtal till godo, icke skulle blifva väckt inom Riksdagen med något hopp om framgång. Jag tror, att man väl icke har skäl att påstå annat, än att vi visat stor frikostighet mot universiteten; men det skulle väl gå bra långt, om vi till och med nödgades bevilja anslag till sådana inrättningar som ridskolor. Hvad skulle nemligen konsekvensen deraf blifva? Jo, om man skulle tillgodose alla behof för kroppsöfningar vid universiteten, som önskas, då få vi väl icke allenast lemna anslag till ridskolan, utan äfven till kugelbanor, biljarder, danslokaler och flickor att dansa med och så vidare ty nog kan man få rätt bra kroppsöfningar äfven af sådana tillställningar.

Jag skall icke längre upptaga Kammarens tid, emedan jag föreställer mig att de öfriga skäl, som blifvit anförda, äro mer än tillräckliga för antagande af Utskottets förslag, till hvilket jag således anhåller

om bifall; och om jag skulle hafva den allra ringaste tvekan om att man skulle kunna tro sig hafva anledning att tolka Utskottets motivering såsom innefattande en uttalad välvilja för hvad motionären föreslagit, så skulle jag yrka obetingadt ogillande af denna motivering, men så kan den omöjligen tolkas, då Utskottet endast förordar kroppsöfningar vid universiteten såsom nödvändiga, hvilka, på sätt äfven konsistorium framhållit, bäst kunna tillgodose behovet genom gymnastik och vapenöfningar.

(Om anslag till uppförande af stall och ridhus vid Upsala akademi.
(Forts.)

Herr Talmannen, nu anländ, lemnade derpå ordet till

Herr Dahn, som yttrade: Att ridkonsten är helsosam och nyttig, är jag den förste att erkänna, och i den provins, jag tillhör, idkas den mycket. Men att *staten* skulle komma att bestå fiolerna till ett ändamål, sådant som detta, kan jag icke finna lämpligt. Skulle staten göra detta, så borde en dylik fördel äfven komma Lunds universitet till godo, likasom jag ock anser att elementarläroverken och folkskoleseminarierna i ty fall vore af en sådan anordning i lika stort behof; för öfrigt kan ju litet hvar sägas vara i behof af denna stärkande sport. På den tid, då prester och tjänstemän nödgades begagna klöfsadel för att ridande färdas mellan de särskilda tjänstgöringsorterna, kunde det vara på sin plats att vid universitetet en dylik ridskola fans tillgänglig för studenterna, och jag tror att det från början var mycket af sådan anledning som den blef inrättad i Upsala. Men numera och med de förbättrade kommunikationer, vi erhållit nästan öfverallt i landet, förefinnes detta behof icke längre. Beträffande den nytta, som enligt Herr Rydins yttrande, en ridinstitution skulle medföra särskildt för de studenter, som ämna utbilda sig till officerare, så medger jag att de, liksom andra, skulle hafva nytta deraf, men får jag på samma gång erinra, att dessa officersämnen vanligen icke stanna länge qvar i Upsala, utan öfvergå till krigsskolan.

För öfrigt hafva vi ett surrogat, hvilket, så vidt jag kan förstå, lemnar den ypperligaste ersättning för ridningen, nemligen användandet af Lings gymnastik. Äfven studenterna i Upsala kunna hafva behof deraf.

Jag tror för öfrigt, att då man icke försport någon klagan att Lunds studenter vore fysiskt svagare än studenterna i Upsala, så borde äfven dessa senare kunna reda sig förutan en så beskaffad institution, som den ifrågasatta.

Jag får derföre yrka bifall till Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kammarren Utskottets hemställan.

Punkterna 31 och 32.

Blefvo jemväl bifallna.

Punkten 33.

Om anslag till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken.

Utskottet hade hemställt, att Riksdagen måtte, på sätt Kongl. Maj:ts föreslagit, för beredande af löneförbättring åt lärarne vid de allmänna läroverken enligt samma grunder, som vid 1882 års riksdag bestämts, på extra stat för år 1884 anvisa ett belopp af 336,975 kronor.

Enligt anteckning å utlåtandet, var reservation vid denna punkt inom Utskottet afgifven af Herrar *Liss Olof Larsson, O. B. Olsson, Nils Petersson, J. Andersson* i Jönvik, *C. A. Larsson, Sven Nilsson, Aug. Peterson, P. Pehrsson* i Törneryd och *J. M. Sjölund*, hvilka yrkat afslag å Kongl. Maj:ts framställning i förevarande ämne.

Ordet begärdes af

Herr Aug. Peterson, som yttrade: Herr Talman! En af våra svenska författare, som äfven hade varit riksdagsman och ansågs för att vara mycket qvick, men äfven mycket envis, yttrade, då han en gång blef af någon tillsagd att han i en vigtig fråga, der han höll fast vid sin åsigt, borde taga reson: »Ja», sade han, »väl kan jag taga reson, men att taga reson det är detsamma som att frångå sin öfvertygelse och detta anser jag vara mindre hederligt». Derföre ville han icke taga reson.

Jag röstade i fjor för reservanternas förslag i denna fråga, och i år är jag sjelf reservant. Jag vet nog att mången af herrarne skall anse reservanterne för, såsom ofvanbemälda författare säger, oresonliga, och elementarlärarne skola finna oss ännu svårare än så. Jag skall bedja att få nämna för herrarne hvilken afskedshelsing en riksdagsman från landsorten vanligen får af sina kommittenter, när han begifver sig till riksdagen. Den lyder så här: »låt oss nu se, att ni väl hushållar med statens medel och att ni icke utan att det är alldeles oundgängligt nödvändigt beviljar några anslag». Det är för kommittenterna väl bekant att vid de under sista decenniet beslutade löne regleringar för stater och corpser man gått till väga så, att tjänstemännen i allmänhet fått allt för höga löner; och det är derföre icke underligt om en dylik uppmaning ställes till folkombuden, när de begifva sig till riksdagen.

En eforus vid en lärdomsskola yttrade en gång vid en termins-afslutning, jag tror 1844, i afseende på en sådan fråga som denna, några beaktansvärda ord. Denne man, som icke var någon mindre än Sveriges störste skald, yttrade ungefär följande: »En af de angelägenheter, som rör läroverket, är löneförhöjning åt lärarne, men jag får fästa uppmärksamheten på, att lärarnes löner hafva på en 20 år blifvit mer än fördubblade. Vi böra ej glömma att vi lefva i ett fattigt land med ringa tillgångar.»

Och vidare: »Man måste ovilkorligen misstänka den lärare, som ideligen ropar på löneförhöjningar, och sedan staten härför gjort hvad han kunnat, ändå alltjemt visar sig missnöjd och obeläten.

Det är ej för att föra ett bekvämt lif utan alla näringsomsorger, som vi valt skolvägen. Det synes mig som ni borde hafva något bättre ändamål för eder ärelystnad, nemligen att utbilda eder sjelfva på samma gång ni utbilda andra, att befordra mensklighetens stora angelägenheter, just derigenom att ni till kunskap och dygd uppfostra ett yngre slägte. Detta borde vara edert egentliga syftemål långt angelägnare än lönevilkoren». Detta yttrades på 1840-talet och sedan dess hafva lönerna till lärarne betydligt blifvit höjda, men äfven hafva lefnadskostnaderna i samma mån något stigit och möjligen äfven fordringarne, hvarefter lönerna nog blifvit höjda tillräckligt. Det yttrades i fjor i denna Kammare, när denna fråga afhandlades, att lärarelönerna voro så små, att lärarne nästan blifvit satta på svältkur. Jag medger villigt, att lärarelönerna, synnerligast i de lägre graderna, äro små, men så små tror jag icke att de äro, att man med fog kan säga, det lärarne blifvit satta på svältkur. Det är ju icke längre sedan än 1874 som lönerna höjdes. Riksdagen beviljade då hvad Kongl. Maj:t begärt, och man fann att lärarne voro beläna dermed. Nu så kort tid efteråt äro lönerna emellertid otillräckliga, säger man. Jag vill dock erinra att vid den förhöjning, som 1874 försiggick, fästes icke det vilkor, som vid löne-reglering för öfriga stater och corpser blifvit bestämdt eller att med tjensten icke finge förenas annan tjenst med lön på stat eller enskild tjenst, som kunde anses hinderlig för tjensten på stat.

Om anslag till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Elementarläraren har således rätt att under de 17 veckor af året, då han icke är skyldig att göra något i statens värf, skaffa sig förtjenst på enskilda uppdrag eller privatläsning och dylikt, hvarmed han kan förbättra sin inkomst. I den petition, som dessa lärare för några år sedan ingåfvo till Kongl. Maj:t, synes tydligt, att deras mening var, att de skulle få löneförhöjning, utan afseende å framgången af den reform i läroverksfrågan, som denna Kammare önskat och önskar; vid denna reform hafva de icke fäst mycken vigt i petitionen, ty deri uttalades den andemeningen, såsom vi minnas: »hvad bry vi oss om reformen, blott vi få löneförhöjning».

Slutligen skall jag bedja att få fästa Kammarens uppmärksamhet på, huru denna fråga afgjordes vid senaste riksdagen den 6 Maj 1882. Samma Riksdags Stats-Utskott hade i anledning af Kongl. Maj:ts proposition i ämnet för ändamålet tillstyrkt beviljande af ett anslag å 336,975 kronor. För bifall till denna Utskottets hemställda röstade 40 af Kammarens ledamöter, och för afslag å så väl Utskottets förslag som Kongl. Maj:ts proposition röstade 148, i enlighet med en af Herrar Emil Key, Carl Ifvarsson, L. O. Larsson, P. O. Hörnfeldt, J. E. Johansson, Sven Nilsson, Ola Anderson, Jan Andersson, C. A. Larsson, Nils Petersson, Sven Andreasson och C. Magni i frågan afgifven, mycket utförlig reservation, och vid sådant förhållande har jag förhoppning att denna Kammare skall häfda sitt i frågan förut fattade beslut.

Jag får med anledning af hvad jag nu yttrat yrka afslag å Utskottets hemställda i nu förevarande punkt.

Om anslag
till löneför-
bättring åt
lärarne vid
allmänna
läroverken.

(Forts.)

Herr Axel Key: Jag har icke begärt ordet för att kasta mig in i en debatt rörande behovet eller lämpligheten af det bidrag, som Kongl. Maj:t föreslagit för förbättrande af elementarlärarnes löner. Den frågan underkastades ju vid förra riksdagen en grundlig debatt och några skäl för eller emot hafva sedan dess ej tillkommit. Jag har endast velat uttala mitt beklagande af, att man nu återigen vill rifva upp frågan, och då vi alla, som förra riksdagen deltog i debatten om henne, och vi alla, som då nedlade vår röst i den urna, ur hvilken beslutet framgick, gjorde detta i den på Riksdagens traditioner grundade öfvertygelsen, att hvad då beslutades, skulle blifva bestående, intill dess frågan kunde få en definitiv lösning, har jag tillika velat uttala den förhoppningen, att denna Kammare, och detta icke blott för sakens egen skull, denna dag ej må bryta med traditionerna, stryka ett svart streck öfver konsekvenserna af förra Riksdagens beslut och rycka från våra barns lärare den hjälp, som förra Riksdagen räckte dem och som ju icke var mera än hälften af hvad Kongl. Maj:t funnit lämpligt att för ändamålet begära.

Herr Talman! Jag yrkar bifall till Stats-Utskottets förslag.

I detta anförande instämde Herrar Friherre *Nordenskiöld*, *Sandvall*, *Helander*, *Lundblad*, *Angel*, af *Trolle*, *Ekdahl* och Friherre *Leijonhufvud*.

Grefve Sparre: Då jag senast hade ordet i Kammaren, stod jag på sparsamhetsifrarnes sida, och herrarne måste göra mig den rättvisan, att jag i allmänhet icke uppträder för befordrande af öfverdrifna löner åt tjenstemännen. Jag är vanligen af den mening, att staten genom att bevilja åt sina tjenstemän alltför höga löner blott bidrager till den lyx, som jag icke kan neka i allmänhet gör sig gällande i vårt land; och det var också i det syftet jag yrkade afslag å då föreliggande förslag.

Om jag i dag måste yttra mig i annat syfte, är det hufvudsakligen på samma grund som den nästföregående talaren, att nemligen jag icke vill förmoda, att Kammaren vill upprifva ett af nästföregående Riksdag fattadt beslut. Under min fyratioåriga riksdagsmannabana har jag visserligen en och annan gång sett sådana försök, men lyckligtvis hafva de alla misslyckats, och jag hoppas, att det skall blifva fallet äfven med detta. Man skall tilläfventyrs säga mig, att här icke är fråga om upprifvande af en föregående Riksdags beslut, derföre att förra Riksdagen beviljade detta anslag blott för ett år och att det således beror på Riksdagen att återkalla det. Men, mine herrar, om Kongl. Maj:t ingår till Riksdagen med en proposition om en lönetillökning och Riksdagen svarar: »vi vilja icke ingå på denna lönetillökning sådan den föreslagits; vi vilja vänta och hafva en utredning af frågan genom en komité och vi bevilja emellertid hälften af den af Kongl. Maj:t begärda lönetillökningen», är icke detta ett så beskaffadt beslut, som alla människor i Sveriges rike hafva ansett skola bestå, till dess den ifrågasatta komitén kommit till stånd och afgifvit sitt utlåtande? Har väl någon människa tänkt på, att denna löneförhöjning, som är gifven för ett år, året derpå skulle återkallas? Jag fattar mycket väl, att inom denna

Kammare, hvarest man med ganska stor majoritet i fjor afslog det ifrågasatta anslaget, ehuru det vid gemensam votering gick igenom, kan finnas någon liten harm häröfver, men en sådan revanche, mine herrar, som här är ifrågasatt, tager man dock icke gerna; det har dåliga följder med sig. Riksdagens begge Kamrar, då de i gemensam omröstning afgjort en fråga, hafva dock gemensamt fattat ett beslut, och det tillkommer sannerligen icke följande årets Riksdag att rifva upp detsamma. Hvad helst man må säga om ett lands representation, den bör framför allt söka i folkets ögon bibehålla den aktning och intaga den hållning, att folket vet hvad det har att rätta sig efter, och tro herrarne verkligen ej, att det skall göra ett intryk, som blir en blandning af löje och bitterhet, om man erfar, att en följande Riksdag återtager hvad den förra Riksdagen gaf. Som sagdt är, jag har åtskilliga gånger varit med om sådana försök, men de hafva aldrig lyckats, och jag skulle djupt beklaga, om detta skulle blifva första gången.

Om anslag till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Detta om den principiella delen af frågan. Om jag nu skulle tillåta mig att i sjelfva saken yttra några ord, må herrarne icke tillräkna mig det. Jag skall icke blifva lång. Jag yttrade mig för några dagar sedan mot en allt för stor tillökning af folkskolelärnarnes löner. Jag vill nu söka bevisa, att den lön, som den lägsta klassen af elementarlärare hafva, icke är större än folkskolelärnarnes. Dessa senare hafva nu 600 kronor i lön jemte fri bostad. Om jag jmför den fria bostaden med en sådan förmån i elementarlärarens ställning, vill jag säga, att denna förmån motsvarar minst 300 till 400 kronor. En lärare vid ett elementarläroverk, äfven i en småstad, kan icke, åtminstone om han är gift, bo för mindre hyra än 500 kronor, men jag vill emellertid icke beräkna denna förmån till mera än 300 kronor. Vidare har folkskoleläraryn ved och jag vill säga, att för en familj, som bor i en stad, man icke kan beräkna den årliga åtgången af ved till mindre än 10 famnar, hvilket efter något mera än 20 kronor famnen gör 200 å 250 kronor. Om jag således beräknar den fria bostaden till 300 kronor och veden till 200 kronor, uppgå folkskoleläraryn löneförmåner till värde af 1,100 kronor. Sedermera har han kofoder, och om man antager, att en ko mjölkar 600 kannor om året, motsvarar detta efter 25 öre kannan 150 kronor. Alltså uppgå hans löneförmåner, om de jemföras med elementarlärarnes, till mellan 1,200 och 1,300 kronor. Läger man nu dertill, att lärarne vid elementarläroverken hafva afgifter till pensionsskassa och kommunalutskylder, som i vissa småstäder kunna vara rätt betydliga, skola herrarne finna, att 1,500 kronor för en elementarlärare ungefär motsvara hvad en folkskolelärare har. Och vi måste väl ändock erkänna, att de anspråk vi ställa på elementarlärarne äro något högre än dem, som vi ställa på folkskolelärnarne. Blott af den omständigheten, att han först måste genomgå icke allenast en kurs vid ett elementarläroverk, utan derefter en flerårig kurs vid ett universitet och slutligen ett profår, torde herrarne finna, att en ung man, som icke har synnerligen stora tillgångar, har måst sätta sig åtskilligt i skuld, innan han kommer till en fast anställning. Af det betänkande, som afgafs af den komité, som Kongl. Maj:t för några

Om anslag till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken.

(Forts.)

är sedan tillsatte för att utreda behofvet af höjning i elementarlärarnes löner, visade det sig, att i allmänhet man icke komme till den lägsta adjunktsggraden vid våra elementarläroverk förr än vid 30,7 års ålder. Detta var medeltiden, då man komme till den lägsta graden; vid gymnasium var samma ålder i allmänhet 33 år. Då en person, som har varit tvungen att under expektanstiden sätta sig i skuld, vid nära 31 års ålder kommer till en lön af 1,500 kronor, hvaraf något afgår till ränta på hans skuld, hvad tro herrarne att han har qvar att lefva på? Och ändå vilja vi, att dessa män skola följa med sin tid och vetenskapens fordringar, icke lägga sig på latsidan, utan alltid hålla sig i nivå med tidens anspråk. Kan man begära, att sådana personer skola lefva och betala räntan på sina skulder med en lön af 1,500 kronor? Jag skulle vilja jemföra dem med vaktmästaren vid mitt länskansli. Han har 800 kronor i fast lön, fri bostad, hvilken man kan värdera till 200 kronor, och dessutom några biinkomster vid landstinget med mera, så att jag är öfvertygad om, att han uppbär en årlig inkomst af omkring 1,300 kronor. Är det då billigt att våra lärare vid elementarläroverken skola lefva och uppehålla sig i nivå med tidens fordringar för 1,500 kronor om året? Men härtill kommer att de få denna lön först när de äro öfver 33 år gamla eller vid den tid, då menniskor vanligen önska ingå äktenskap, och det är, på sätt af komitén yttrats, nyttigt att de göra det, emedan de derigenom undvika källarelifvet, hvarifrån man vill, att de skola afhålla eleverna och hvilket det för den skull är af mycken nytta att de först sjelfva kunna undvika. Jag skall bedja att få läsa upp några ord af en af dem, som var ledamot i denna komité. Han säger: »Ser man på den lön, som nu erbjudes den unge mannen, så finner man, att nära nog den sämsta bana han kan välja är skollärarebanan, och det skall naturligtvis hafva till följd, att, med högst få undantag, också de sämsta krafterna komma att egna sig åt det hållet. Annorlunda var det i forna tider; då kunde lärarne nöja sig med mindre löner, ty då slutade de flesta vid ett godt pastorat.» Det är en sanning, att våra elementarlärare länge nöjt sig med små löner, men det var på den tiden, då de fingo räkna presterliga tjänstar och hade utsigt att slutligen komma till ett pastorat. Hvad hafva de nu för utsigter? Jo, efter fem års tjenst få de en lön af 2,000 kronor, efter tio år 2,500 kronor, efter femton år 3,000 kronor och efter tjugo års tjenstgöring — om de vid 33 års ålder kommit till tjensten, äro de då 53 år gamla — 3,500 kronor. Då har äfven försynen ibland hugnat dem med en barnskara, som de skola underhålla och uppfostra, men vid den tiden börja de att gå tillbaka. Kan det verkligen vara vår mening, mine herrar, att aflöna lärarne vid våra elementarläroverk, hvilka skola lägga grunden till den bildning, som den uppväxande ungdomen i vårt land skall få med en lön, som närmar sig den inkomst, en vaktmästare erhåller — och som det är omöjligt att lefva på. Ty huru sparsam jag än vill vara, och jag är ju ganska sparsam, mine herrar, påstår jag dock, att en menniska med en lön af 1,200 à 1,500 kronor, hvilken har räntan på några tusen kronors skuld att betala, som skall erlägga sina krono- och kommunalutskylder och slutligen bekosta sig

bostad, får nätt och jemnt så mycket kvar, att han kan lifnära sig; men det är omöjligt för honom att uppehålla en familj på denna återstod, om han skulle vilja inträda i det äkta ståndet.

Nu säger man, att dessa lärare kunna hafva extra förtjenster. I allmänhet läsa adjunkterna sex timmar om dagen. Sedan hafva de elevernas temaböcker och krior att justera. Äro de klassföreståndare, skola de derjente hafva en viss uppsigt öfver klassen, och man begär äfven, att de skola utöfva ett visst moraliskt inflytande och en viss tillsyn öfver elevernas hållning och uppförande. Skola de då dessutom, något som är alldeles nödvändigt, åtminstone för den unge läraren, preparera sig till sina lektioner, hafva de icke mycken tid öfrig för sina andra göromål. Jag är inspektor vid ett läroverk och jag har sagt åt lärarne der, att det icke är önskvärdt att de skaffa sig andra förtjenster, ty det ligger i sakens natur, att de, som hafva en sysselsättning bredvid de göromål, deras fasta anställning medför, lägga sig mera vinn om denna och tjensten får stå efter. Om herrarne hade någon, om än aldrig så ringa kännedom om de försakelser, de umbäranden, som dessa lärare med sin nuvarande lön äro underkastade, så försäkrar jag, att det icke skulle finnas någon inom denna Kammare, som skulle hafva hjerta att rösta emot den obetydliga tillökning i deras lön af 500 kronor, hvarom här är fråga. Vi böra derjemte noga besinna, att Kongl. Maj:t föreslog i fjor en tillökning på ordinarie stat i den lägsta lönegraden af 1,000 kronor, men Riksdagen gaf endast och på extra stat 500 kronor. Jag har varit i temligen nära beröring med dessa elementarlärare och mängen gång varit nödsakad att hjälpa dem i deras förlägenhet. Jag skulle därför illa uppfylla min pligt, om jag icke inför Kammaren intygade, att det för dem är fysiskt omöjligt att lefva på sina löner. Det är helt annat med folkskolelärarne på landet. För dem är det möjligt att genom barnens föräldrar eller målsmän bereda sig en och annan förmån. Detta kunna icke lärarne i städerna, utan de måste underkasta sig umbäranden af mångahanda slag. Kort före jul träffade jag en elementarlärare, som berättade för mig, att vår Herre hade välsignat honom med sex pojkar. Den ifrågavarande läraren hade endast 2,000 kronors lön, ty han hade ännu icke kommit till andra lönegraden. Tänker man sig nu, att han med denna lilla lön måste uppfostra sex pojkar, så förefaller det så ohyggligt, att håren vilja resa sig på ens hufvud, och man inser att det ligger sanning i det påståendet, att lärarebanan är den sämsta bana, man kan välja. Ty, mine herrar, den väntan, läraren genom sina långvariga studier och profåret måste underkasta sig, är ganska dryg, och när han i allmänhet icke förr än vid 30 års ålder kommer till en tjänst, så borde han väl kunna hafva förhoppning om att vid den tiden få en någorlunda anständig lön. Den lön elementarläraren nu har motsvarar, såsom förut blifvit upplyst, icke på långt när den lägsta gradens lön vid statens embetsverk. Nu skola herrarne invända, att embetsmännens löner i allmänhet äro för höga. Ja, det är sant, men detsamma kan man då åtminstone icke säga om elementarlärarnes löner. Man må bestämma dessa löner till hvilket belopp som helst, men icke kan man säga att en man, som

Om anslag till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Om anslag
till löneför-
bättring åt
lärare vid
allmänna
läroverken.
(Forts.)

är i den ålder att han kan gifta sig, kan lefva på 1,500 kronors inkomst om året.

Jag har lofvat att icke allt för länge upptaga tiden och inskränker mig derföre nu till att yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Lönegren: Herr Talman! Vid de föregående tillfällen under min riksdagsmannatid, då det varit fråga om löneförbättring åt elementarlärarne, har jag alltid ställt mig i deras led, som sökt bereda framgång åt sådana förslag, och jag kommer att göra så äfven nu. Jag vet allt för väl att det anslag, som Riksdagen förlidet år beviljade såsom löneförbättring åt lärarne vid de allmänna läroverken, gafs på extra stat och för endast ett år, men jag tror mig utan att säga för mycket kunna påstå, att enda orsaken härtill var den att frågan om våra elementarläroverks omorganisation redan då stod på dagordningen och att man derför icke ville, ej heller borde binda sig vid ett ordinarie anslag. Jag säger också för visso, att ingen af de ledamöter inom Riksdagen, som då röstade för denna löneförbättring, hade någon tanke på att den skulle räcka endast för ett år och att det gamla förknappningstillståndet skulle återinträda med år 1884. Man gaf förlidet år så mycket man kunde, ehuru betydligt under det belopp, som af Kongl. Maj:t föreslagits, och under det vilkor, som då var det enda möjliga, under förhoppning att en ny löne reglering för elementarläroverken snart skulle tillfredsställa lärarnes rättmätiga anspråk på löneförbättring. De skäl och grunder, som vid förra riksdagen anfördes och som föranledde Riksdagens beslut, voro talande och öfvertygande, men det torde icke vara nödigt att nu upprepa dem, ty säkert har Kammaren dem i godt minne. Då dessa skäl och grunder fortfarande ega fullt gällande kraft och icke något blifvit anfördt, som enligt mitt förmenande kan föranleda ett återtagande af det beslut, som Riksdagen i fjor fattade, kan jag icke föreställa mig att Riksdagen skulle kunna vara så inkonseqvent och så grymt orättvis mot dessa lärare, att Riksdagen afslår Kongl. Maj:ts förslag om löneförbättring för dem under nästa år och nu återtager hvad som i beviljades.

Jag yrkar bifall till Kongl. Maj:ts förslag, som af pluraliteten inom Utskottet blifvit tillstyrkt.

Herrar *Hasselqvist, E. G. Boström, Fredenberg, Schenström* och *Beijer* förenade sig med Herr Lönegren.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet *Hammar skjöld*: Herr Talman! Mine herrar! Den fråga, som nu utgör föremål för Kammarens öfverläggning, blef sistlidet år så vidlyftigt behandlad, att nu icke kan vara skäl eller behof att mycket derom tala.

Jag tror icke att många af Kammarens medlemmar kunna förneka att det vid senaste riksdag blifvit utredt att ett behof af löneförbättring åt lärarne vid de allmänna läroverken då verkligen förelåg. Äfven ganska många af dem, som vid nämnda riksdag yrkade

afslag å Kongl. Maj:ts proposition, ja, afslag äfven å en tillfällig-löneförbättring, erkände likväl uttryckligen att elementarläroverkslärarnes ställning vore tryckt och att det vore skäl att, om också icke vid 1882 års riksdag, dock ganska snart lätta deras ställning. Hvad som gälde 1882, det gäller naturligtvis äfven 1883. Ty någon förändring i de ekonomiska förhållanden, som inverka på elementarläroverkslärarnes ställning, har, såsom hvar och en vet, icke inträdt, åtminstone icke någon förändring i den rigtning, att behovet af en löneförbättring skulle vara mindre nu än sista året. Förra året hade jag visserligen varmt önskat bifall till Kongl. Maj:ts då framlagda proposition, hvarigenom en löneförbättring åt elementarläroverkslärarne hade blifvit uppförd på ordinarie stat. Ehuru jag för min del ansåg och anser att någon fara i ett sådant tillvägagående icke kunde föreligga, så kunde jag likväl sätta mig in i deras ståndpunkt, som menade att, då fråga vore om en omorganisation af elementarläroverken, genom hvilken icke blott pedagogier och treklassiga läroverk, utan kanske äfven ett eller annat af de öfriga läroverken, skulle blifva öfverflödiga, det under sådana förhållanden hade vådor med sig att uppföra en löneförbättring på ordinarie stat. Jag kunde äfven förstå — ehuru jag just från Andra Kammarens ståndpunkt beklagar denna försigtighet — att Kammaren hyste betänklighet mot att slå in på den nya banan af förhöjda afgifter af lärjungarne i de offentliga läroverken. Men att nu, sedan en gång en tillfällig löneförbättring på extra stat kommit till stånd, ett allvarsamt motstånd reser sig mot dess fortvaro, tills reformfrågan vunnit sin slutliga lösning, det har, jag måste erkänna det, varit för mig smärtsamt.

Jag kan icke upptäcka något verkligt skäl till ett sådant tillvägagående. En löneförbättring, uppförd på extra stat, kan på intet sätt ligga i vägen för de förändringar i afseende å elementarläroverkens antal eller organisation, som äro ifrågasatta.

Det förhåller sig vidare så, att i enlighet med de grunder, som Kongl. Maj:t föreslagit och jemlikt hvilka Riksdagen beviljat, om också blott hälften af hvad Kongl. Maj:t begärt, denna löneförbättring är att betrakta och har af Kongl. Maj:t blifvit betraktad såsom ett slags tjänstgöringspenningar, hvilka endast utgå vid verklig tjänstgöring. Deraf följer att, om en eller annan lärare till följd af den ifrågasatta reformen sättes på indragningsstat, löneförbättringen för honom, såsom utgörande endast på extra stat uppförda tjänstgöringspenningar, icke skulle komma att fortfarande belasta statsverket. Jag kan då icke alls fatta hvad frågan om en löneförbättring på extra stat har att göra med den föreslagna läroverksreformen. Man har visserligen sagt mig att meningen, hvarföre man motsätter sig en löneförbättring på extra stat, skulle vara att man derigenom ville tvinga olika tänkande att mot sin öfvertygelse gå in på reformer, som de eljest skulle motsätta sig.

Jag vet icke hvem det är man ämnar tvinga, om det är Kongl. Maj:ts regering eller Riksdagens Första Kammare eller händelsevis lärarne.

Om anslag till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Om anslag
till löneför-
bättring åt
lärarne vid
allmänna
läroverken.
(Forts.)

Hvad Kongl. Maj:ts regering beträffar, har den sin villighet till reformer och äfven vidtagit åtgärder för att åvägabringa en undersökning om och i hvad mån reformer kunna vara önskvärda och genomförbara. Hvad Första Kammaren vidkommer, har jag svårt att begripa huru den kan träffas deraf att lärarne sättas på förknappning. Det är endast lärarne sjelfva, som deraf lida, men icke Första Kammaren, ty Första Kammarens, eller åtminstone största delens deraf, ekonomi eller inkomster lida icke deraf att lärarne icke få löneförbättring. Jag kan således icke sluta mig till något annat än att det är just *lärarne* som man vill tukta och straffa, för att på detta sätt framtvunga en reform. Men jag ber Kammaren tänka på hvad ett sådant tillvägagående innebär. Huru liten tilltro och öfvertygelse om det rättfärdiga och rigtiga i ens egna åsichter måste det icke visa, om man anser sig behöfva tillgripa sådana medel för att tvinga — hvilka? Jo, just dem, som i följd af sina studier och sin vaksamhet hafva erfarenhet i skolfrågor. Tror man sig verkligen hafva till den grad orätt, att just de, som särskildt vinnlagga sig om och förstå dessa frågor, skola, i stort sedt, vara ens motståndare? Har Andra Kammaren så ringa tro på sina åsichters ritighet i detta fall, att den anser sig behöfva tillgripa sådana medel? Men vidare — om man verkligen anser sig behöfva tillgripa desamma, hvad innebär detta? Jo, det förutsätter att, lärarne, som hafva sin öfvertygelse i dessa frågor, skulle genom att sättas i en dålig ekonomisk ställning kunna tvingas att arbeta för motsatsen af hvad de tänka och tro? Hvad kallar man ett sådant handlingssätt, då en menniska handlar tvärt emot hvad hon anser vara ritigt och detta för enskild fördels skull? Jag behöfver knappast säga Kammaren att det kallas samvetslöshet. Skall det nu vara meningen att tvinga lärarne att handla samvetslöst? Tänkom oss att de falla för frestelsen. Hvad gagn skall det hafva för fäderneslandet, om man på detta sätt moraliskt förnedrar lärarne och drifver dem till att föraktande sig sjelfva för bröds skull sälja sin öfvertygelse. Tänkom oss hvilket inflytande det skall utöfva på landets bildningssökande ungdom att man moraliskt förderfvat lärarne! Jag är öfvertygad att ingen i denna Kammar, som närmare tänker på denna sak, vill tillgripa sådana medel för att få fram den åsigt, som man här anser ritig.

Då nu så är och då litet hvar erkänner att ett behof af löneförbättring åt elementarlärarne fortfarande förefinnes och då ett bifall till det framlagda förslaget icke kan ligga i vägen för genomförande af den reform, som må vara ritig och utförbar, så hemställer jag till Andra Kammaru om det icke är rätt, ädelt och nödvändigt att Kammaru vidhåller det beslut, som Riksdagen i fjor fattade, hvarigenom den tillfälliga löneförbättring, som då gafs elementarlärare, skulle komma att fortfarande bestå.

Öfverläggningen var slutad. I enlighet med de yrkanden, som derunder blifvit gjorda, gaf Herr Talmannen propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag derå; och fann Herr Talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja besvarad. Votering blef emellertid begärd samt företogs, enligt en

nu uppsatt och af Kammaren godkänd, så lydande omröstningsposition:

Om anslag till löneförbättring åt lärarne vid allmänna läroverken.
(Forts.)

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 33:de punkten af Utlåtandet N:o 12 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Röstsedlarne sammanräknades och visade 95 Ja mot 92 Nej; varande alltså Utskottets hemställan bifallen.

Punkterna 34 och 35.

Biföllos.

Punkten 36.

Mom. a) och b).

Biföllos.

Mom. c.

Utskottet hade i detta moment yttrat sig öfver en af ledamoten af Andra Kammaren Herr *A. J. Lyth* väckt motion, N:o 50, hvori framstälts förslag derom, att till Kongl. Maj:ts disposition måtte ställas ett belopp af 4,000 kronor, att användas till löneförbättring *under innevarande år* åt lärare och lärarinnor vid högre lärarinneseminariet; och hade Utskottet hemställt att berörda förslag icke måtte vinna Riksdagens bifall.

Om löneförbättring för lärarepersonalen vid högre lärarinneseminariet.

Herr Lyth anförde: Då jag nu går att yttra mig öfver denna punkt, ber jag att på samma gång få säga några ord rörande 39:de punkten i betänkandet.

Då min motion angående lönetillökning för innevarande år åt lärare och lärarinnor vid högre lärarinneseminariet blifvit af Stats-Utskottet afstyrkt, ber jag att få nämna för hvar och en af Kammarens ledamöter, som genomläser min motion, att jag med densamma icke afsett någonting annat än att sätta Riksdagen i tillfälle att få rätta ett begänget misstag eller, rättare, godtgöra en orättvisa, som förliden riksdag begicks mot lärarena vid högre lärarinneseminariet, i det att då löneförhöjning bereddes åt elementarläroverkens lärare, en dylik förmån nekades dessa seminarielärare. För att

Om löneför-
bättring för
lärareperso-
nalen vid
högre
lärarinne-
seminariet.

(Forts.)

bevisa detta anhåller jag att få för Kammaren uppläsa några ord ur den skrifvelse, som Riksdagen år 1863, då folkskolelärareseminarierna inrättades, aflät till Kongl. Maj:t. Det heter der bland annat: »Första villkoret för att folkskolan skall kunna uppfylla sin stora bestämmelse är otvifvelaktigt det, att läraren är fullt vuxen sitt maktpåliggande kall, och att han erhållit den grundliga bildning, som erfordras både för en fullgod insigt i de läroämnen, hvori honom åligger undervisningsskyldighet, och för kännedom af det mest ändamålsenliga sätt att åt lärjungarne meddela dessa kunskaper. Staten kan icke på ett kraftigare sätt höja folkbildningen, än om den sörjer därför, att de läroanstalter, vid hvilka lärarne skola förvärfva sin bildning, äro ändamålsenligt ordnade och försedda med de bästa lärare.» På grund af dessa åsikter ville Riksdagen bestämma, hvad som står längre ned på samma sida, att nemligen dessa lärare till sina lönevillkor skulle likställas med elementarläroverkens lärare och komma i åtnjutande af samma tjensteårsberäkning som de. Dessa åsikter rörande icke blott folkskolelärareseminarierna, utan också seminarierna för bildande af folkskolelärarinnor äfvensom det högre seminariet här i Stockholm, uttalades i en Riksdagens senare skrifvelse till Kongl. Maj:t. När nu så är fallet, är det väl påtagligt att en orättvisa blifvit begången mot dessa läroverks lärare, då de icke kommit i åtnjutande af det lönetillskott, som dock är dem i deras af regeringen utfärdade fullmakter tillförsäkradt. Jag ber herrarne komma ihåg, att det finnes många lärare, som från de allmänna läroverken öfvergått till folkskoleseminarierna. Jag frågar då om det icke för dessa lärare, som icke blifvit förvunna till att hafva begått någon försummelse i tjensten, skall kännas smärtsamt att blifva bedragna på de löften, som uttalats så väl af regering som Riksdag, löften om likställighet i lönevillkor med elementarläroverkens lärare.

Frågar jag nu åter, huru Utskottet behandlat min motion, så har Utskottet sagt att orsaken, hvarför motionen icke kunnat tillstyrkas, varit den, att Utskottet ansett det vara oegentligt att upprifva ett beslut, som vid sistlidne riksdag fattades i denna fråga. Enligt min åsigt kan det väl icke vara oegentligt att »upprifva» en sak, som är oriktig; jag anser det tvärt om vara mera oegentligt att vidblifva något, som man ovilkorligen måste anse vara orätt eller ett misstag.

Vidare säger Stats-Utskottet att det icke anser något verkligt behof här föreligga till att öka dessa lärares löner. Jag påstår dock, att dessa lärare och lärarinnor äro fullt ut lika berättigade till löneförhöjning som elementarläroverks lärare, isynnerhet sedan nu mera seminarierna blifvit förlagda till de stora städerna, der lefnadskostnaderna äro högt uppdrifna. Det är ett gammalt ordspråk, som säger: »*quidquid delirant reges plectuntur Achivi*», det är: »hvad konungen försyndar, det får folket lida för», och som, tillämpadt på förevarande fråga, skulle kunna öfversättas så här: det misstag som Riksdag och Stats-Utskott begått, det få seminarieläroverks lärare och lärarinnorna lida för. Som jag icke vill vara med om något sådant, anhåller jag att Kammaren ville bifalla min motion. Sparsamhet är visserligen en god

och nyttig sak. Men skulle den betingas af uppfyllda löften och åtaganden, så vill jag icke vara med derom. Jag anhåller derföre att Kammaren måtte uppfylla sitt en gång gifna löfte och redan för detta år tilldela dessa seminarielärare och lärarinnor löneförhöjning, på sätt förut lärarne vid allmänna läroverken blifvit medgifvet.

Om löneförbättring för lärarepersonalen vid högre lärarinne-seminariet.

(Forts.)

Häruti förenade sig Herrar *Wieselgren, Östling, Granlund* och *Winkrans*.

Herr Aug. Peterson: Utan att vilja ingå i bemötande af hvad motionären andragit, hemställer jag endast att Andra Kammarren måtte på de skäl, som af Stats-Utskottet anförts, bifalla Utskottets hemställan.

Herr Abr. Rundbäck: Ett par ord ber jag att få säga af intresse för saken. Som bekant, äro genom lag seminarielärarne likställda med elementarlärarne. Genom hvad nu inträffat, eller att de senare redan fått tillgodonjuta löneförhöjning, men icke de förre, har emellertid i detta hänseende likställigheten blifvit förtryckt till förmån för elementarlärarne. Det kunde icke annat än verka menligt, om den uppfattning, som hittills varit gällande om fullständig likställighet de begge lärarekategorierna emellan, skulle blifva rubbad, ty följderna blefve att de kraftigaste och dugligaste personerna öfverginge till elementarläroverken i stället för att egna sig åt seminarierna. Men då dessa lärare hafva till uppgift att dana dugliga folkskolelärare, så hafva de icke allenast att verka genom sin skicklighet och sina kunskaper, utan äfven att genom sin personlighet utöfva ett helsosamt inflytande på seminarieeleverna. Det är derföre som denna sak är af stor vigt i folkskolans och folkupplysningens intresse.

Herr Lovén: Jag förenar mig med Herr Rundbäck och hemställer till den ärade ledamoten af Stats-Utskottet, huruvida han icke i en fråga så utredd som denna ville taga reson, utan att han derföre behöfde frångå sin öfvertygelse.

Herr Sven Nilsson: Ut i behandlingen af 33:dje punkten i detta betänkande var man angelägen om att respektera ett föregående års riksdagsbeslut.

Jag hemställer huruvida icke Kammarren bör göra sammaledes äfven vid denna punkt och icke upprifva detsamma genom ett bifall till motionärens förslag. Samma skäl som i fjor anfördes mot då ifrågakämdt lönetillägg för år 1883 åt de omhandlade lärarne och lärarinnorna och som då godkändes, måtte väl äfven i år i ännu högre grad gälla med hänsyn till en framställning i enahanda syfte. Men det lär förhålla sig så, att när man i ett beslut bifaller löneförhöjningar, så yrkas från vissa håll att de skola respekteras; men om motsatsen inträffar, då passar det icke att respektera ett sådant beslut.

Om löneför- Jag hemställer likväl om bifall till Stats-Utskottets förslag i den
bättring för föredragna punkten.
lärareperso-
nalen vid
högre
lärarinne-
seminariet.
(Forts.)

Herr Aug. Peterson: Jag vill blott till svar å Herr Lovéns yttrande säga, att, som jag icke kan gå ifrån min öfvertygelse, så kan jag icke heller i denna fråga taga reson.

Herr Jöns Rundbäck: Ehuru jag finner motionärens förslag rättvist, så ber jag likväl de herrar, som instämt deruti, att frångå sin mening och något tänka på saken. Den rör väl folkskoleundervisningen, men man bör icke förglömma, att de förhandlingar, som i lördags egde rum, gifva stöd åt den uppfattningen att majoriteten inom denna Kammare är allt annat än gynsam stämd mot denna del af vårt undervisningsväsende, och derföre torde man icke böra begära något nu för denna i min tanke goda sak, hvarföre jag ber motionären att icke anstränga sig öfver höfvan, ty det tjenar ingenting till, utan vi måste afvakta bättre tider och män med bättre afsigter. Något yrkande i frågan kan jag alltså icke göra.

Öfverläggningen var härmed slutad. Sedan propositioner gifvits enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 37.

Bifölls.

Om löneför- I *punkten 38* hade Utskottet afgifvit utlåtande öfver dels Kongl. Maj:ts förslag om beviljande af ett extra anslag för år 1884 af 8,750 kronor för tillfällig löneförbättring åt lärarne vid de en- och tvåklassiga pedagogierna, dels ock ledamoten af Andra Kammaren Herr S. Wieselgrens i motionen N:o 19 gjorda framställning derom, att Riksdagen för beredande äfven för innevarande år af sådan löneförbättring åt nämnde tjänstemän, som Kongl. Maj:t ifrågasatt, måtte på extra stat för år 1884 anvisa 17,500 kronor; och hade Utskottet i anledning af dessa förslag gjort följande hemställanden:

a) att Riksdagen för beredande af tillfällig löneförbättring åt lärarne vid de en- och tvåklassiga pedagogierna måtte för år 1884 ställa till Kongl. Maj:ts förfogande ett extra anslag af 8,750 kronor; och

b) att Herr Wieselgrens framställning, i hvad den skiljer sig från Kongl. Maj:ts förslag, måtte lemnas utan afseende.

Efter föredragning af *mom. a)* blef Utskottets deri gjorda hemställan bifallen.

I fråga om *mom. b)* yttrade:

Herr Ekdahl: Jag anhåller om bifall till Herr Wieselgrens motion. Utom de skäl, som vid behandlingen af 36 paragrafen anförts

till bifall för motionärens förslag och som jag nu återoppar, ber jag få ytterligare påpeka att lärarne vid ifrågavarande pedagogier i afseende på kompetensvilkoren äro likställda med elementarläroverkslärare. Flere af lärarne vid pedagogierna hafva äfven förut varit anställda vid elementarläroverken, men derifrån öfvergått till pedagogierna. Det skulle derföre vara mycket hårdt för dem, om de icke i afseende å löneförhållanden blefve lika berättigade som lärarne vid de allmänna läroverken.

Om löneförbättring för lärarne vid de en- och tvåklassiga pedagogierna.
(Forts.)

På dessa grunder yrkar jag bifall till motionärens förslag.

Herr *Granlund* instämde med Herr *Ekdahl*.

Herr *Sven Nilsson*: På de skäl, som blifvit af mig anförda under debatten om 36 punkten i förevarande betänkande, yrkar jag bifall till Utskottets förslag. Jag gör det så mycket hellre som lärarne vid pedagogierna äro mycket mindre berättigade till löneförbättring än de lärare, hvarom förut varit fråga, och jag förundrar mig af sådan anledning, att Kammaren lemnade sitt bifall till mom. a) i den föredragna punkten.

Herr *Schenström*: Ehuru jag för min del önskar bifall till Herr *Wieselgrens* motion, emedan jag finner densamma skipa full rättvisa, så vill jag likväl icke framställa något yrkande. Första Kammaren har redan bifallit Utskottets förslag och vid sådant förhållande torde någon framgång för motionen icke vara att förvänta i denna Kammare.

Efter det öfverläggningen förklarats slutad, biföll Kammaren Utskottets hemställan.

Punkten 39.

Mom. a) och b).

Biföllos.

Beträffande *mom. c)* — deruti Utskottet afstyrkt bifall till Herr *A. J. Lyths* i motionen N:o 50 framlagda förslag derom, att sådan löneförbättring, som vid sistlidne års riksdag bereddes åt lärarne vid de allmänna läroverken för innevarande år, jemväl måtte tillerkännas lärare och lärarinnor vid folkskolelärareseminarierna icke allenast, såsom Kongl. Maj:t föreslagit, för nästkommande, utan äfven för innevarande år — yttrade:

Angående löneförbättring för lärarepersonalen vid folkskolelärareseminarierna.

Herr *Lyth*: Ehuru jag icke har någon förhoppning att vinna Kammarens understöd, får jag likväl på de skäl, som jag vid debatten om 36 punkten i betänkandet anført, yrka bifall till min motion.

Vidare anfördes icke. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 40.

Angående
understöd åt
lärjungar vid
vissa folk-
högskolor.

Till understöd åt mindre bemedlade lärjungar vid sådana folkhögskolor, som åtnjuta bidrag af statsmedel, hade Kongl. Maj:t begärt ett extra anslag för år 1884 till samma belopp, som vid sistlidne års riksdag beviljades, eller 15,000 kronor; och hade Utskottet tillstyrkt, att det begärda anslagsbeloppet 15,000 kronor måtte af Riksdagen beviljas.

Herr Ola Andersson i Burlöf anförde: Med anledning af Riksdagens beslut sistlidne år har Kongl. Maj:t till understöd åt mindre bemedlade lärjungar vid sådana folkhögskolor, som åtnjuta bidrag af statsmedel, begärt ett extra anslag för 1884 till belopp af 15,000 kronor. Sedan den Kongl. propositionen afgafs, har Kongl. Maj:t utdelat det anslag, som förra Riksdagen beviljat. Men dervid har Kongl. Maj:t af ordalagen i Riksdagens beslut funnit hinder möta att af anslaget tilldela understöd åt qvinliga elever vid folkhögskolorna. Då jag är förvissad om att denna Kammare, i likhet med Första Kammaren, anser, att äfven dessa senare böra komma i åtnjutande af understöd från anslaget, anhåller jag att Andra Kammaren måtte fatta samma beslut som Första Kammaren redan fattat, nemligen:

»att till understöd åt mindre bemedlade, vare sig manliga eller qvinliga lärjungar vid sådana folkhögskolor, som åtnjuta bidrag af statsmedel, må af Riksdagen på extra för år 1884 beviljas ett belopp af 15,000 kronor.»

Såsom herrarne finna, är den enda ändringen ett tillägg, hvarigenom Kongl. Maj:t icke skall finna sig för hindrad att utdela anslaget till både manliga och qvinliga elever.

Herr *Folke Andersson* instämde med Herr Ola Andersson.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, bifölls Herr Ola Anderssons yrkande; i följd hvaraf Kammaren beslutit, att till understöd åt mindre bemedlade, vare sig manliga eller qvinliga lärjungar vid sådana folkhögskolor, som åtnjuta bidrag af statsmedel, skulle på extra stat för år 1884 beviljas ett belopp af 15,000 kronor.

Punkten 41.

Bifölls.

Angående
löneför-
bättring för
provincial-
läkare.

I *punkten 42* hade Utskottet hemställt, att Riksdagen, med bifall till derom af Kongl. Maj:t gjord framställning, måtte på extra stat för år 1884 anvisa 20,000 kronor, att användas för beredande af tillfällig löneförbättring såsom tienstgöringspenningar för provincialläkare.

Efter uppläsning af denna hemställan anförde

Herr Wieselgren: Det är icke min mening att rifva upp den gamla frågan om provincialläkarne och deras ställning; men jag har

icke kunnat underlåta att fästa uppmärksamhet vid ett förhållande, som förefaller mig vara uppmärksamhet värdt.

*Angående
löneför-
bättring för
provincial-
läkare.
(Forts.)*

År 1882 begärde Kongl. Maj:t af Riksdagen ett belopp af 20,000 kronor i ändamål att bereda skälig lönetillökning åt provincialläkarne i sådana distrikt, »hvarest, till följd af befolkningens gleshet eller fattigdom och distriktens vidd eller besvärlighet i afseende å sjukvårdens handhafvande, svårighet vid inträffade ledigheter uppstått att finna sökande till tjänsterna, eller der läkarnes inkomster befinnas alltför knappa i förhållande till deras lefnadsbehof.» Det står nu i den Kongl. statsverkspropositionen angifvet att Medicinalstyrelsen inkommit med förslag till fördelning af »denna summa,» det vill säga att styrelsen inkommit med förslag till fördelning af de 20,000 kronor, hvilka Kongl. Maj:t äskat; men det står vidare uppgifvet, att Kongl. Maj:t, vid pröfning af detta styrelsens förslag, icke utdelat mer än 17,000 kronor, men förklarar sig vilja »framedes bestämma» om användandet af återstoden af ifrågavarande anslagssumma. Detta beslut fattades dock den 1 December 1882 eller i slutet af året. Det förefaller mig litet egendomligt, att sedan Kongl. Maj:t, efter mogen pröfning af behovet, icke funnit skäligt använda mer än 17,000 kronor för dess afhjelpande, Kongl. Maj:t det oakadt i alldeles samma dagar å nya äskat 20,000 kronor för samma ändamål. Jag resonerar som så: antingen hade Kongl. Maj:t rätt förra året deri, att det behöfdes ett anslag af 20,000 kronor — och då undrar jag, hvarför han icke utdelade *hela* detta belopp; eller också om Kongl. Maj:t funnit sig endast hafva behöft 17,000 kronor, hvarför begär Kongl. Maj:t då 3,000 kronor mer än som funnits för ändamålet tillräckligt? Det kan ju icke vara meningen, att Kongl. Maj:t skall samla några fonder åt provincialläkarne för kommande tider, utan meningen är väl, att hela anslaget skall utdelas för ett visst år.

Jag undrar således om icke det ammärkta förhållandet utgör en »dunkel» fråga; och jag skulle vara tacksam om jag kunde vänta få den belyst från statsrådsbänken.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet Hammarskjöld: Någon farhåga att Kongl. Maj:t skulle begagna detta anslag till att samla fonder, bör icke kunna finnas, alldenstund, om något öfverskott uppstår å de på extra stat uppförda anslagen, detta, såsom Kammararen väl känner, återgår till statsverket. Ilvad det nu särskildt omtalade förhållandet angår, att icke hela anslagsbeloppet blifvit utdeladt år 1882, så har detta sin grund deri, att det fans anledning antaga att några provincialläkaredistrikt, synnerligast i de nordligare delarne af riket, väl vore i behof af understöd från detta anslag, ehuru Medicinalstyrelsen, i den utredning, den afgaf i slutet af föregående år, icke upptog dem på sina förteckningar af det skäl, att platserna voro vakanta. Kongl. Maj:t har icke velat beröfva sig möjligheten att bispringa dessa distrikt, som syntes, kanske mest af alla, vara i behof af understöd.

Angående
lönreför-
bättring för
provincial-
läkare.
(Forts.)

Herr Hedin: Jag ber att få fästa Kammarens uppmärksamhet, icke endast på det egendomliga förhållande, den talare, som nyss öppnade diskussionen i denna fråga, nyss påpekat, utan äfven på, huruledes Kongl. Maj:t i denna sak funnit för godt att underkänna vitsordet af Medicinalstyrelsen, provincialläkarnes närmaste målsman, som likväl torde böra känna såväl provincialläkarne som provincialläkaredistriktet bättre än Herr Statsrådet och Chefen för Kongl. Ekklesiastikdepartementet.

Jag anhåller dessutom att få fästa uppmärksamheten på hvilken egendomlig roll den 20-åriga frågan om ny instruktion för provincialläkarne numera spelar med hänsyn till lönereglering för samme provincialläkare. Det synes mig ganska antagligt, att denna fråga, för ett alldeles nytt ändamål skull, kommer att räcka ännu i många år, innan den blir slutligen löst.

Medicinalstyrelsen afgaf sitt utlåtande angående ny instruktion för distriktsläkare, stadsläkare och andra, som utöfva läkareyrket, den 19 Juni 1881, d. v. s. att Medicinalstyrelsen då fattade sitt beslut härom, ehuru utlåtandet icke till regeringen inkom förr än den 12 derpå följande Juli. Detta utlåtande remitterades sedan till Konungens Befallningshafvande i länen, och af Kongl. Maj:ts nädiga proposition, angående statsverkets tillstånd och behof, erfar man, att dessa Befallningshafvandes yttranden, i anledning häraf, icke lyckades fullständigt inkomma förr än några dagar, innan denna Kongl. proposition till Riksdagen afgafs. Ja, uttrycket är nog riktigt, ty »fullständigt inkomna» voro de verkligen icke förr. Jag tillåter mig dock upplysa, att mera än hälften af dessa utlåtanden inkommo redan år 1881 och under de fyra första månaderna 1882 inkommo de flesta af de återstående. Konungens Befallningshafvande i Skaraborgs län afgaf sitt utlåtande den 19 Juni 1882, och derefter återstod endast utlåtande från en Befallningshafvande, hvilken sålunda verkligen beredde Chefen för Ekklesiastikdepartementet tillfälle omtala att de infordrade utlåtandena icke fullständigt inkommit förr. Det var nemligen Konungens Befallningshafvande i Stora Kopparbergs län, som icke medhann att insända sitt utlåtande förrän den 2 Januari 1883.

Nu föreställer jag mig att, om intresset för frågan om ny instruktion för provincialläkarne och den deraf beroende frågan om lönereglering för dessa läkare, hos vederbörande i någon mån varit lifligt, skulle det icke varit svårt att påskynda Konungens Befallningshafvandes i Stora Kopparbergs län verksamhet, i synnerhet som denna, efter hvad jag har mig bekant, under detta år icke tagits i anspråk i någon svårare mån åtminstone af någon arbetarestrejk eller af några teateroroligheter i länsresidenset. Någon sådan åtgärd synes dock icke hafva blifvit vidtagen, utan Kongl. Maj:t har väntat mycket lugnt på Konungens Befallningshafvandes i Stora Kopparbergs län utlåtande, hvilket för öfrigt är helt kort och betydelselöst samt icke åtföljdt af några bilagor, som utvisa att Konungens Befallningshafvande aktat nödigt inhemta några uttalanden af fackmän. Detta synes mig så mycket egendomligare, om man jemför dessa några och 20 månaders hvila, från den dag Medicinalstyrelsen afgaf sitt utlåtande, med den raskhet, som utvecklades i en annan fråga. Den 19 December 1882

afgaf Landtbruksakademien utlåtande öfver bildandet af en odlingsfond, och redan den 6 Mars 1883 afgaf Kongl. Maj:t proposition här- om till Riksdagen. Den frågan var uppenbarligen mera intressant, ty der gick det med fart — ja, med en fart, som ställer den berömda sportsmannen och snabblöparen Jehus raskhet alldeles i skuggan.

*Angående löneför-
bättring för
provincial-
läkare.
(Forts.)*

Öfverläggningen förklarades slutad, hvarefter Utskottets hem- ställan bifölls.

Punkterna 43 och 44.

Biföllos.

Punkten 45.

På derom af Vetenskapsakademiens astronom, Professoren *J. A. H. Gylden*, gjord och af akademien förordad framställning, hade Kongl. Maj:t föreslagit, att, till aflönande af *räknebiträden* för numerisk till- lämpning af en af Professorerna Gylden utarbetad *teori för himlakrop-
parnes rörelser*, ett extra anslag af 12,000 kronor måtte beviljas och A. H. Gylden. deraf till utgående under år 1884 anvisas 3,000 kronor.

*Angående
anslag till
räknebiträ-
den åt
Professor J.
A. H. Gylden.*

Utskottet hade hemställt, att Riksdagen för ifrågavarande ända- mål måtte bevilja ett anslag af 12,000 kronor samt deraf på extra stat för år 1884 anvisa en fjerdedel eller 3,000 kronor, att efter akade- miens förfogande tillhandahållas Professorerna Gylden.

Sedan föredragning skett af denna hemställan, lemnades ordet, på begäran, till

Herr P. Pehrsson i Törneryd, hvilken jemte Herrar *Liss Olof Larsson, O. B. Olsson, J. E. Johansson* i Forneby och *Aug. Peter- son* inom Utskottet reserverat sig vid förevarande punkt och som nu yttrade: Då jag reserverat mig mot Utskottets förslag i denna del, har jag icke gjort det därför, att jag velat bestrida nyttan med de af Professor Gylden ifrågasatta astronomiska beräkningar, för hvil- kas åstadkommande penningarne afsetts och äskats, utan jag har i stället utgått från en annan sida af saken nemligen den, att Vetens- kapsakademien, som här förordat Professor Gyldens framställning, eger så betydande medel till sitt förfogande, att nämnda akademi säkerligen kunnat sjelf bestrida dessa utgifter. Jag vill icke närmare redogöra för denna akademis inkomster, men af statsrevisorernas senaste revisionsberättelse kan hvar och en taga reda på, icke alle- nast huru stora årliga inkomster akademien förfogar öfver, utan äfven hvilka medel hon i sin helhet eger till sin disposition, äfven- som att dess fondmedel årligen stiga. Endast under det år, som revi- sionen sist omfattar, hafva dessa behållningar ökat med belopp, som gå löst på 10,000-tals kronor. Vid sådant förhållande synes det mig vara ganska besynnerligt, att akademien hos Riksdagen förordar anslag för ett sådant ändamål, som här är i fråga, då akademien

Angående anslag till räknebiträden åt Professor J. A. H. Gylden.

mer än väl har råd, att af egna tillgångar bestrida kostnaden för ifrågavarande beräkningars verkställande.

På grund af hvad jag nu tagit mig friheten i korthet anföra, anhåller jag om afslag på Utskottets hemställan i den föredragna punkten.

(Forts.)

Herr Liss Olof Larsson: Jag begärde icke ordet vid föredragning af den föregående punkten af detta betänkande, emot hvilken jag reserverat mig, när jag trodde, att efter den vidlyftiga diskussion, som förlidet år i den frågan fördes här i Kammaren, saken kunde anses fullständigt utredd, och jag tog för gifvet att Kammaren skulle vidhålla sitt då i frågan fattade beslut, utan att saken behöfde vidare diskuteras. Här är deremot fråga om ett aldeles nytt anslag, en s. k. anslagsunge, som nu visserligen ser ut att vara ganska oskyldig, men som nog kommer att växa till och blifva ganska betydlig, om vi nu göra början och bifalla hvad som här begäres. Åtminstone får man derom en antydning i den Kongl. propositionen. Vare det långt ifrån mig att vilja bestrida vigten och betydelsen af de beräkningar, som här äro i fråga; derom vågar jag icke tvista, då vetenskapsmännen påstå, att de äro nödvändiga. Men anledningen hvarföre jag reserverat mig är den, att jag är öfvertygad, att akademien har så mycket medel till sitt förfogande, att den deraf kunde anslå dessa 3,000 kronor under fyra år, utan att behöfva dermed besvära Riksdagen. Jag vågar för min del hysa något tvifvel om — och ett sådant tvifvel synes berättigadt, då man läser den Kongl. propositionen — att dessa 12,000 kronor, som här äro i fråga, skola blifva tillräckliga för ändamålet. Herr Professor Gylden säger sjelf i sin framställning till Kongl. Maj:t, enligt hvad man kan läsa på sidan 45 af bilagorna till 8:de hufvudtiteln, att han »anser temligen säkert att med ett sådant anslag en betydlig del af arbetet skall kunna utföras och tror det vara möjligt, att han dermed skall kunna afsluta dess förra del». Herr Statsrådet och Chefen för Ecklesiastikdepartementet säger äfven i sin motivering: »med afseende å hvad sålunda blifvit anfördt och sedan jag inhemtat, att den arbetets förra del, hvarför anslaget egentligen afses — — skulle utgöra ett afslutadt helt för sig, hvarföre det alls icke vore nödvändigt, att de tabellariska arbeten, som sedan återstode, skulle af Professor Gylden verkställas, tillstyrker jag etc.» Det synes sålunda som det aldeles icke vore gifvet, att det blir Herr Gylden, som kommer att fortsätta arbetet, men nog kan man taga för gifvet att vi få fortsätta att gifva pengar till ändamålet, om vi nu börja med att gifva hvad som här begäres. Här har af någon bestäms person, jag vet icke hvilken, utdelats en promemoria angående de medel, öfver hvilka akademien årligen disponerar. Deraf kunna herrarne finna, att de tillgångar, akademien har att förfoga öfver, äro ganska betydliga. De siffror, som här förekomma, återfinnas äfven i statsrevisorernas senaste berättelse; visserligen äro några poster der något olika, men hufvudsakligen äro de desamma. Bland annat förekommer i den här utdelade promemorian på sid. 3 under 9:de punkten en post: »beslutad årlig tillökning af akademiens kapital, 3,000 kronor.» Samma post återfinnes äfven i revisionsberättel-

sen, men der kallas den »öfverföring till grundfonden». Nu vet jag åtminstone icke, hvarest det står föreskrifvet, att Vetenskapsakademien skall ega en grundfond eller att denna fond skall ökas med 3,000 kronor om året. Men derjemte förekommer i revisorernas berättelse äfven en annan post: »öfverföring till reservfonden: 4,969 kronor 84 öre». Sälunda har akademien under år 1880 afsatt till grundfonden och reservfonden tillhopa nära 8,000 kronor. Jag tror icke. att Riksdagen, åtminstone på sista tiden, varit böjd att uppmuntra bildande af några nya fonder, utan har man tvärt om sökt att få bort dem, som redan funnos, så att Riksdagen bättre blefve i tillfälle att kontrollera medlens användning och finge i sin hand att bestämma såväl inkomster som utgifter. Jag tror därför att här icke behöfves någon vidlyftigare utredning, utan bör akademien, då den har så stora inkomster — endast almanacksprivilegiet inbringar årligen 62,000 kronor — själf kunna komma ut med dessa 12,000 kronor. Om den eljest anser dessa beräkningar vara så alldeles nödvändiga, så kan ju till deras bekostande användas de belopp, som nu afsättas till grund- och reservfonderna. Något, hvartill akademien äfven gifver ut icke så litet penningar hvarje år, är prägling af medaljer. Jag vet nu icke, om det är något vetenskapligt ändamål att prägla medaljer, men det måtte väl vara det, efter som en vetenskapsakademi befattar sig med det; men nog kunde väl någon del af de penningar, som nu gå åt till medaljer, användas till det ändamål, hvarom här är fråga. Erfarenheten visar hvad det betyder att bevilja dylika tillfälliga anslag på extra stat. Det var ju en talare här i närheten, som för en stund sedan förklarade, att, då Riksdagen förlidet år beviljade ett anslag på extra stat, så skulle det vara en skam, om icke Riksdagen också beviljade anslaget i år. Så kommer det nog att gå med det här anslaget också; om vi nu bevilja det i år och en tre gånger till, så få vi nog höra, att det vore en skam att icke fortsätta. För min del tror jag för öfrigt, att det i allmänhet förhåller sig så med dessa anslag för särskilda ändamål, att det icke så mycket är saken som man vill befordra, utan fastmera någon viss person, som man vill gifva ett understöd. Här finnas under åttonde hufvudtiteln åtskilliga från början s. k. tillfälliga anslag, men som utgått, så länge jag kan minnas tillbaka, och de komma nog äfven fortfarande att utgå, så länge den eller de personer lefva, som man afser att understödja. Som sagdt, om akademien är öfvertygad att anslaget icke behöfver utgå för mera än fyra år, kan den nog skaffa medel dertill på annat håll, och det är därför som jag, utan att på ringaste sätt betvifla nyttan och nödvändigheten af dessa beräkningar, anser, att Andra Kammaren med godt samvete kan afslå det begärda anslaget, hvarom jag hos Herr Talmaunen anhåller om proposition.

Friherre Nordenskiöld: Jag skall först nämna några ord om ändamålet, hvartill det begärda anslaget är afsedt, och sedan söka gendrifva hvad Herr Liss Olof Larsson yttrade om Vetenskapsakademien förmåga att bestrida de utgifter, hvarom här fråga är.

Det problem, som det nu gäller att försöka bringa ett steg närmare sin fullständigare lösning, är ett af de äldsta problem, hvarmed

*Angående
anslag till
räknebiträ-
den åt
Professor J.
A. H. Gyldeén.
(Forts.)*

Angående menniskosnillet har sysselsatt sig, ty vi få gå flera årtusenden tillbaka för att finna de första försöken i denna rigtning. Det gäller nämligen att på förhand noggrant beräkna planeternas rörelser på himlahalvvet. Redan de gamla chaldeernas, egypternas, grekernas och romarnes »Vise» sökte lösa detta problem. Men emedan dessa ansågo jordklotet vara centrum i universum, så blef deras arbete ytterst svårt, och oändligt mycken tankekraft slösades bort, utan att man lyckades föra problemet så synnerligen närmare sin lösning. Kom så Copernicus med läran att jorden endast var en drabant till solen och Keppler med sina »lagar» och ryckte problemet ett jette-steg framåt. Annu närmare kom frågan sin lösning, då Newton uppfann gravitationsteorien och man sålunda fick reda på den lag, hvilken planeternas rörelser lyda, och när sedan de store tänkarne Euler, d'Alembert, Lagrange och framför allt Laplace på grund af Newtons teori utvecklade de matematiska formler, efter hvilka dessa rörelser kunde beräknas, hade redan problemets lösning så långt framskridit, att man med temlig säkerhet kunde för en längre följd af år förutsäga de företeelser på himlahalvvet, hvarom här är fråga.

Men fullständigt är detta problem ännu i denna stund icke löst. De matematiska formler, man har, äro svåra att lägga till grund för verkliga sifvertabeller. Under detta århundrade hafva därför de skarpaste tänkare sysselsatt sig med formlernas förbättring. Man har dock här stött på nästan oöfvervinneliga hinder, beroende på den egendomliga naturen hos de formler, från hvilka man härvidlag utgått. Men nu har ett nytt uppslag gifvits i denna gamla fråga genom ett snillrikt teoretiskt arbete af Professor Gylden, för hvars principer jag naturligtvis icke här kan redogöra. Jag vill blott nämna att de, som äro hemmastadda i dylika slags beräkningar, vänta sig särdeles mycket af den af Professor Gylden framställda, på nya principer beroende beräkningsmetoden. Men den måste prövas genom räkningar. Dessa räkningar äro emellertid så vidlyftiga och besvärliga, att det är omöjligt för en person att medhinka dem. Dertill behövas flera personer, som under mästarens ledning på en gång sysselsätta sig med arbetet och göra kontrollräkningar, så att man för hvarje steg, som tages framåt, är säker på att icke något enda af de föregående är origtigt.

Det är för att underlätta detta arbete, som Vetenskapsakademien har begärt ifrågavarande anslag. Icke ett öre deraf skulle komma Professor Gylden personligen till del och mycket litet torde komma framstående astronomer, som gått långt i sin vetenskap, till godo. Det mesta kommer att användas till aflöning åt några yngre biträden, som förmodligen komma att arbeta och räkna under Professor Gyldens ledning. Det är möjligt att detta arbete i sin helhet icke kan avslutas på 4 år, och det är äfven möjligt, att det icke kommer att avslutas i Sverge, utan att när det en gång blifvit påbörjadt, Europas och Amerikas öfriga kulturländer skola taga problemet om hand. Men säkert är att det skall lända vårt land till heder att hafva satt sig i spetsen för ett företag af stor betydelse som här ifrågavarande och af så stora, så urgamla anor.

Hvad akademiens finansiella ställning beträffar, så skötes, såsom

jag redan sagt, akademiens ekonomi mönstergilt. Akademien har aldrig besvärat Kamrarne med begäran om anslag på grund deraf, att dess tillgångar icke varit tillfyllestgörande till följd af att någon brist uppkommit i akademiens stat. Sjelfva de fonder, som stå under akademiens förvaltning, sönderfalla i två afdelningar. Den ena afdelningen omfattar de medel öfver hvilka akademien disponerar för de under hennes inseeende ställda tvenne statsinstitutioner, nemligen Naturhistoriska Riksmuseum och Statens Meteorologiska Centralanstalt. Användandet af dessa medel är i de minsta detaljer bestämdt af Kongl. Maj:t och Riksdagen gemensamt; och så vidt jag vet, hafva revisorerna aldrig gjort anmärkning mot det sätt, hvarpå dessa fonder blifvit använda och aldrig heller att de blifvit använda till andra ändamål än dem, till hvilka de varit beviljade. Af dessa medel hvarken kan eller vill akademien således disponera ett enda öre för det ändamål, som nu föreligger.

*Angående
anslag till
räknebiträden
åt Professor
J. A. H.
Gylden.
(Forts.)*

Sedan komma vi till akademiens egen stat, akademiens egna medel. Jag har studerat revisorernas berättelse öfver granskningen af akademiens stat, jag har studerat den flitigt och länge. Som jag emellertid icke kunnat få det der begagnade bokföringssättet klart för mig, enär jag funnit akademiens och de nämnda statsinstitutionernas fonder än skilda, än sammanblandade, och likaledes, att akademiens *donationsmedel* inblandats med de medel, öfver hvilka akademien direkt förfogar, har jag af akademiens sekreterare begärt en klar utredning öfver akademiens ekonomiska ställning. Denna utredning har nu kommit mig till handa och äfven blifvit utdelad i Kamrarne. Och så vidt jag förmodar, visste Herr Liss Olof Larsson detta, synnerligast som jag samtidigt lemnade honom en liten bok, uti hvilken akademiens fonder finnas upptagna. I denna utredning redogöres, bland annat, för akademiens inkomster. Dessa utgöras dels af 1:o ett gammalt statsanslag af 960 kronor, dels almanacksarrendet, som så småningom ökats, så att det för närvarande uppgår till 62,000 kronor. Vidare förekommer bland inkomsterna ett af Riksdagen beviljadt anslag på 6,000 kronor för planscher till akademiens skrifter. Med detta anslag bestrides, så vidt möjligt är, kostnaden för tryckning af de flesta med planscher försedda vetenskapliga arbeten i Sverge. Anslaget räcker emellertid sällan till, hvadan akademien ofta måste göra tillskott, på det att förtjenta vetenskapliga arbeten måtte så fort som möjligt kunna offentliggöras. Och slutligen har akademien från statsverket ett till 1,050 kronor uppgående bidrag till aflöning af akademiens fysiker, hvilken använder en stor del af sin för vetenskapen dyrbara tid till besvarande af den ena remissen efter den andra från regeringen. Detta är ett försvinnande litet anslag i jämförelse med de tjänster, innehafvaren af denna befattning under den långa tiden af 30 år gjort staten. Med dessa inkomster bestrider akademien följande utgifter, nemligen underhåll af observatoriet och aflöning till akademiens astronom, lön till akademiens sekreterare och bibliotekarie, inköp af böcker för biblioteket, underhåll af akademiens hus och slutligen, hvilket kanske är det dyraste af allt, tryckningen af sina skrifter, d. v. s. af alla vetenskapliga afhandlingar, som inlemnas till akademien och anses värda att blifva

Angående anslag till räknebiträden åt Professor J. A. H. Gylden.
(Forts.)

offentliggjorda. Dessutom använder akademien årligen, enligt ett beslut, fattadt för en längre tid sedan, 3,000 kronor till förstärkning af grundfonden, hvilken för närvarande uppgår till omkring 143,600 kronor. Dessa medel hafva hufvudsakligen erhållits genom enskildas gåfvor, hvilka icke stå under Riksdagens kontroll, och detta är *det enda* kapital, af hvilket akademien kan draga någon ränta att använda för bestridande af sina utgifter. Hvar och en vet att penningvärdet minskas år från år, och vi måste därför anse det välbetänkt att akademien genom att så småningom öka sin grundfond söker att se till, att hon icke behöfver komma in till Kamrarne med anhållan om anslag för betäckande af brister i hennes budget. Den af akademien beslutade ökningen af grundfonden är därför en klok och välbetänkt åtgärd, som landets representanter böra prisa, ej klandra. Hvad särskildt beträffar reservfonden, som tyckes hafva väckt ett visst uppseende, så har jag hört efter, huru med den sig förhåller, och erhållit den upplysning att den icke finnes till. Den är ett orätt namn på akademiens kassa för de löpande utgifterna. Med de stora fonder akademien har att förvalta och de stora utgifter, hon har för sina byggnader och dylikt, måste man se till att icke hennes kassa blir tom. När det under ett år uppkommer besparingar, då lägger man litet dit, när det ett annat år blir brist, tager man litet derifrån. Något öfverflöd finnes här icke; derom kunna herrarne vara öfvertygade, och intet år går förbi utan att det till akademien inkommer ansökningar om anslag för vetenskapliga ändamål, hvilka ansökningar akademien måste afslå på grund af brist på medel.

Om det därför skulle inträffa, att Riksdagen icke beviljar det nu ifrågavarande obetydliga anslaget, så skulle den skammen hända oss, att detta vigtiga vetenskapliga arbete icke skall komma att utföras i vårt land, utan i andra länder.

På grund af hvad jag anfört, ber jag att få yrka bifall till Utskottets förslag.

Herrar *Hedin, Axel Key, Fredenberg, Rydin* och *Lindmark* förenade sig med Friherre Nordenskiöld.

Chefen för Kongl. Ecklesiastikdepartementet Herr Statsrådet *Hammar skjöld*: I ekonomiskt hänseende är den nu föreliggande frågan temligen obetydlig; 3,000 kronor om året i 4 år är ingen utgift, som för statsverket har synnerligen stor betydelse, och jag tror icke heller, att de skattdragande i landet skola känna sig deraf betungade. Vål har blifvit sagdt, att man kan frukta, det anslaget kan återkomma under mer än 4 år och, då jag icke kan ikläda mig någon garanti för att förra delen af Professor Gyldens arbete blir färdig om 4 år, så kan nog hända att så blir. I statsrådsprotokollet har jag dock meddelat hvad som kan sägas, att Professor Gylden, som ansett temligen säkert, att med ett anslag af 12,000 kronor en betydlig del af arbetet skulle kunna utföras, trott det vara möjligt att han dermed skulle kunna avsluta dess förra del; men jag kan naturligtvis icke bestämdt påstå att så sker. Men efter de upplysningar,

jag skaffat mig, kan jag säga, att, sedan första delen blifvit färdig, vi hafva fullkomligt fria händer att gå längre eller icke, enär denna del kan anses utgöra ett afslutadt helt för sig, äfvensom att det alls icke är säkert, att Professor Gylden ens skulle vilja besvära sig med det vidlyftiga tabellariska arbete, som andra delen är afsedd att omfatta. Jag tror således icke, att frågan har så stora dimensioner, som en förgående talare ville låta påskina.

*Angående
anslag till
räknebiträ-
den åt
Professor J.
A. H. Gylden.
(Forts.)*

Skälet, hvarför Kongl. Maj:t framlagt ifrågavarande proposition, är mycket enkelt. Professor Gylden är en inom sitt fack synnerligen framstående vetenskapsman, med ett rykte, som sträcker sig långt utom Sveriges gränser. Med de kunskaper och den begåfning, som han besitter, har han arbetat flitigt och träget i sitt kall och har derunder lyckats att uttänka en teori, som inom den lärda världen vunnit synnerlig uppmärksamhet. Men fullkomlig visshet om teoriens värde för det ändamål, för hvilket den är afsedd, kan man icke vinna utan genom anställande af synnerligen vidlyftiga kontrollräkningar, hvilka kräfva biträde af åtskilliga personer. Nu kan man väl icke begära, att Professor Gylden skall ur egen kassa betala den för en enskild person ganska betydliga kostnad, som erfordras för att pröfva, buruvida hans nya teori verkligen har det praktiska värde, som vetenskapsmännen tro att den har. Men när en framstående svensk vetenskapsman, som flitigt arbetar i sitt kall för ett viktigt vetenskapligt ändamål, ovilkorligen behöfver ett understöd, särdeles af det mätliga belopp, som här ifrågasatts, synes mig det vara statens uppgift att utan knussel träda emellan för att sätta honom i stånd att göra det gagn, han såsom vetenskapsman kan och bör göra.

Detta har varit skälet till det förslag, Kongl. Maj:t framlagt, och jag hemställer, att Kammaren måtte, med behjertande deraf, bifalla Utskottets förslag.

Öfverläggningen var slutad. Herr Talmannen gaf propositioner så väl på bifall till Utskottets hemställan som ock på afslag å densamma och förklarade sig anse svaren hafva utfallit med öfvervägande ja för den förra meningen. Votering blef begärd, i anledning hvaraf följande omröstningsproposition uppsattes, justerades och anslogs:

Den, som bifaller hvad Stats-Utskottet hemställt i 45:te punkten af Utlatandet N:o 12 a, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Kammaren afslagit Stats-Utskottets förevarande hemställan.

Voteringen försiggick och utföll med 79 ja mot 98 nej, hvadan Utskottets hemställan afslagits.

Om anslag till
en byggnad för
Veterenskaps-
akademien.

Punkten 46.

I Friherre *A. E. Nordenskiölds* inom Andra Kammaren afgifna motion, No 27, var föreslaget, att Riksdagen måtte, med godkännande för dess del af den af Vetenskapsakademien i underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t den 14 September 1881 framställda plan för uppförande af en byggnad till beredande af ökad utrymme för det naturhistoriska riksmuseet, hvilken byggnads hela kostnad är beräknad till 240.000 kronor, för första byggnadsåret anvisa å extra stat en summa af 39,000 kronor.

Rörande denna motion hade Utskottet hemställt, att densamma ej måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Friherre Nordenskiöld anförde: Herr Talman! Mine herrar! Den fråga, som här föreligger, har redan fallit i Första Kammaren och jag är icke nog förmätn att tro, det jag skall kunna förmå Andra Kammaren att bifalla min motion. Jag har derfor endast begärt ordet för att tacka Stats-Utskottet för de välvilliga ord, med hvilka det beledsagat sitt afslag, och konstatera, att Utskottet tyckes erkänna, att här finnes ett mycket behjertansvärdt behof. Tillika vill jag rätta ett misstag i Stats-Utskottets utlåtande. Der står nemligen i kanten såsom rubrik: »Angående anslag till uppförande af en byggnad för Vetenskapsakademien.» Detta är icke riktigt, ty jag föreslog i min motion ett anslag för uppförande af en nybyggnad för *riksmuseum*, och det är två alldeles skilda saker. Vidare måste jag också protestera mot några ord i sjelfva utlåtandet. Utskottet säger nemligen: »Då emellertid behofvet af en nybyggnad härför ej torde vara för ögonblicket så trängande, att icke den vanliga vägen för behandling af frågan om statsanslag till dylika ändamål, eller framställning i ämnet från Kongl. Maj:t efter skedd utredning genom vederbörande myndigheter, skulle äfven i detta fall kunna följas.» Då det begärda anslaget väl icke nu beviljas, så vill äfven jag hoppas, att denna anslagsfråga skall behandlas »den vanliga vägen», och att vi således skola få emotse en framställning i frågan från Kongl. Maj:t nästa år. Jag vill dock nämna, att behofvet af ökad utrymme för riksmuseum är så trängande, att äfven denna väntan kan blifva ganska svår. Såsom ett bevis derpå vill jag anföra den omständigheten, att inom Vetenskapsakademien på sista tiden yrkats på att föreläsningssalen skulle stängas och inredas till magasin för museet för att derigenom bereda ökad utrymme för de delar af Naturhistoriska riksmuseet, som framför andra äro illa lottade i ifrågavarande hänseende, ett förslag, som jag dock förmodar att Vetenskapsakademien icke kommer att godkänna.

Herr Anders Persson: Då den ärade motionären icke framställt något yrkande, skall jag för min del icke göra något annat yrkande än en hemställan om bifall till Utskottets förslag. Jag vill

blott fästa uppmärksamheten på några omständigheter, som skulle kunna utgöra ett ytterligare skäl för Utskottets hemställan.

Om man ser på den af senaste statsrevisionen afgifna berättelse, skall man finna, att Vetenskapsakademiens egna medel vid 1880 års början uppgingo till en summa af 1,976,878,67 kronor. Vid samma års slut hade detta belopp vuxit till 2,075,872,67. Jag antager att dessa siffror äro rigtiga och anser mig också hafva rätt att begagna mig af dem. Om jag nu drager den behållning, som akademien egde vid 1880 års början, från det belopp, hvartill denna behållning hade stigit vid 1880 års slut, så visar det sig att akademiens tillgångar under årets lopp ökats med 98,994 kronor. Nu är det visserligen sant att den Letterstedtska fonden under 1880 ökats med 7,563,22 kronor, men deremot har den s. k. Linnéfonden under samma år minskats med 2,625,15 kronor. Om jag drager skilnaden mellan dessa belopp, 4,938,07, från summan 98,994, så visar det sig att akademiens tillgångar under 1880 likväl ökats med icke mindre än 94,055,93. Hvarifrån denna stora tillökning kommit framgår icke egentligen af dessa siffror, ty det är, tror jag, första gången, som de intagits i revisionsberättelsen. Nu säger motionären att kostnaden för den byggnad, som nu till någon del skulle uppföras med det af motionären begärda anslaget, i det förslag, som Vetenskapsakademien 1878 framlade inför Kongl. Maj:t, beräknades uppgå till, om jag minnes rätt, 736,000 kronor, och i sin motion uttrar motionären: »Derjemte framlade akademien en utförlig skildring af tillståndet vid museum i afseende på utrymme». Jag vill icke förneka, att utrymme må hända saknas vid akademien, men jag ber att der vid lag få fästa uppmärksamheten på en omständighet, som kanske af Riksdagen också bör tagas i öfvervägande. För åtskilliga af Riksdagens ledamöter torde det vara bekant, att en stor del af det utrymme, som finnes i Vetenskapsakademiens hus, är upptaget af boställsvåningar. Jag vet dock icke, om dessa boställsvåningar inskränkts något sedan 1878, då akademien till Kongl. Maj:t afgaf sitt förslag om beredande af ökad utrymme för riksmuseet.

Jag har, såsom jag från början nämnde, icke något annat yrkande att göra än hemställan om bifall till Utskottets förslag. Men jag har velat fästa uppmärksamheten på dessa siffror, allra helst som Vetenskapsakademien är en institution, som väljer sig sjelf och sjelf tillsätter sina tjänstemän utan den ringaste kontroll från statens sida och, såsom jag förmodar, äfven sjelf bestämmer lönestaten för dessa tjänstemän.

Friherre Nordenskiöld: Jag ber om ursäkt, att jag ännu en gång uppträder, men när jag hör de tokerier, här nyss uttalats, kan jag icke underlåta att inlägga ett genmäle mot dem, på det herrarne må få reda på, huru det förhåller sig med de siffror, här citerades. Här är för det första *icke* någon fråga om ett *Vetenskapsakademiens* hus. Vetenskapsakademien är en enskild institution, som sjelf samlat sina medel hufvudsakligast genom donationer, utan det är här fråga om medel till en statsinstitution, nemligen riksmuseum, som är skildt

*Om anslag till
en byggnad
för Vetenskapsakademien.*
(Forts.)

Omanslag till
en byggnad
för Vetenskapsakade-
mien.
(Forts.)

från Vetenskapsakademien, ehuru riksmuseum lyder under Vetenskapsakademien på så sätt, att akademien är så att säga dess konsistorium. Hvad de i revisorernas berättelser anförda stora fonderna beträffar, bestå dessa i fastigheter, som tillhöra dels riksmuseum, dels akademien, vidare i penningdonationer, hvarmed icke någon ledamot i denna Kammare har att skaffa, äfvensom i stora och dyrbara samlingar, som icke lemna ett öres inkomst, men väl kosta mycket i underhåll. Att de ifrågavarande fonderna ökats så mycket beror till en stor del derpå, att riksmuseum har ett årligt anslag för uppköp af samlingar, hvilkas värde uppförts i kapitalkonto, men det lemnar naturligtvis icke någon ränta. Den anförda tillökningen är ett bevis på, att de medel Riksdagen anslagit till riksmuseum icke bortslösats eller ens användts till löner, om de icke varit dertill särskildt anvisade, utan begagnats på ett omsorgsfullt sätt, hvarigenom kapitalet, om äfven icke på ett fruktbringande sätt, likväl ökats. Om man ej gör afseende på de donationsmedel, hvilka akademien endast förvaltar, ej disponerar, så utgöres akademiens hela räntebärande kapital af endast 143,600 kronor. Denna summa är akademiens enskilda egendom, likasom den föregående talarens hemman är hans enskilda tillhörighet. Detta akademiens kapital ökas årligen med en summa af 3,000 kronor, hvilken den beslutit att årligen af sina inkomster reservera för att fortfarande ega en god ekonomisk ställning. Det är lika oberättigadt af Riksdagen att för fyllande af riksmusei behof anvisa på akademiens kassa som att anvisa på en enskild persons förmögenhet.

Hvad uppgiften om boställsvåningar beträffar, är densamma alldeles oriktig. I hela riksmusei hus bebos endast fem rum och kök af en professor. Det är de enda rum i riksmusei hus, som användas till boställsvåning, med undantag af den till konservator och betjening upplåtta lägenhet. Nämda fem rum har af riksmuseum lemnats till akademien för en akademiens tjänsteman i utbyte mot den stora våning, som sträcker sig utmed Adolf Fredriks plan och en del af Drottninggatan, i hvilken riksmusei botaniska och entomologiska afdelningar inrymmas. På detta af det ringa utrymmet riksmuseet betingade byte har riksmuseum vunnit ofantligt mycket, så att der vid lag står statsinstitutionen i skuld till akademien, icke tvärtom. Om akademien anser för sitt ändamål nödvändigt och nyttigt att upplåta någon del af *sitt hus* åt någon af dess enskilda ledamöter, hvilket är fallet med tvenne, är detta akademiens ensak, emedan det sker icke i ett staten tillhörigt, utan i akademiens eget hus. För min del tror jag, att hon har goda skäl för denna sin åsigt. Jag har själf en rik erfarenhet vid musei arbeten och sett huru önskligt det är att vetenskapsmännen hafva en bostad nära sitt arbetsfält. Riksdagen kan besluta att icke vidare utvidga riksmuseum, utan låta det vara en afslutad institution, under det att alla bildade länder i hela världen handla tvärtom och i synnerhet kulturländerna i den nya världen. Vi kunna afvika från de traditioner, vi i detta hänseende förut följt, men jag tror icke att det är oss värdigt eller gagneligt för fosterlandet.

Efter det öfverläggningen härmed förklarats slutad, biföll Kam-
maren Utskottets hemställan.

Punkterna 47 och 48.

Blefvo äfven bifallna.

I anseende till den långt framskridna tiden uppsköts den vidare
föredragningen af Stats-Utskottets föreliggande utlåtande till nästa
sammanträde.

§ 6.

Föredrogs och godkändes Bevillnings-Utskottets förslag till Riks-
dagens skrivelse till Konungen i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga
proposition angående förändringar i postbefordringsafgifterna för tid-
ningar och tidskrifter m. m.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag.

§ 8.

Herr *A. Hedin* anmälde en motion, om ändring i förordningen
den 6 Augusti 1881 angående förbud mot lotterier.
Denna motion, som erhöll ordningsnummern 103, bordlades.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. 11 e. m.

In fidem
H. A. Kolmodin.